

RASTEMO 2 ZAJEDNO 2

Najuspešniji
projekti koje
Evropska
unija finansira
u Srbiji

RASTEMO Z

Fotografije sa naslovne strane:

Učesnici projekta „Zajedno na putu do posla“, Evropski PROGRES
Kuća u Paraćinu obnovljena kroz program Pomoć EU poplavljenim
područjima u Srbiji

Fotografije na poledini:

Osnovna škola „Jovan Jovanović Zmaj“, Obrenovac
Centralna zgrada Univerziteta u Novom Sadu, gde je smešten Institut BioSens

Ova publikacija je informativnog karaktera; sadržaj ove brošure predstavlja
isključivo odgovornost Informacionog centra Evropske unije u Beogradu.
Objavio i štampao Informacioni centar Evropske unije u Beogradu, septembra
2016. godine.

Projekat finansira Evropska unija

RASTEMO ZAJEDNO 2

Najuspešniji projekti koje
Evropska unija finansira u Srbiji

Beograd, 2016.

RASTEMO ZAJEDNO 2

SADRŽAJ

UVODNIK	3
EU I SRBIJA: 15 GODINA PARTNERSTVA.....	4
POMOĆ EU POPLAVLJENIM PODRUČJIMA U SRBIJI I ZA PREVENCIJU OD POPLAVA	6
POMOĆ EU U SANACIJI POSLEDICA POPLAVA: ZA BOLJI ŽIVOT NOVIH GENERACIJA	8
SAJMOVI PROJEKATA EVROPSKE UNIJE U BEOGRADU I NIŠU 2015.	10
IPARD PROGRAM: EU PODRŽAVA RURALNI SEKTOR U SRBIJI SA 175 MILIONA EVRA.....	12
VULETOVA PRIČA: OD RAKIJE DO BIBLIOTEKE	14
POSAO ZA UGROŽENE – SUVENIRI UPORNOSTI	16
PODRŠKA SAMOZAPOŠLJAVANJU SAMOHRANIH MAJKI.....	18
DUNAVSKI SLIV ZA ZELENI SAN	20
OPŠTINSKE OBVEZNICE – NOVA ŠANSI ZA LOKALNI RAZVOJ.....	22
PODRŠKA OBRAZOVANJU NAJMLAĐIH	24
ZA BOLJI ŽIVOT: POMOĆ U TEŠKIM VREMENIMA	26
MODEL PALIJATIVNE NEGE UVEDEN ZAHVALJUJUĆI EVROPSKOJ UNIJI.....	28
MONITORING KVALITETA VAZDUHA U SRBIJI	30
KAKO EU FINANSIRA „KVANTNE SKOKOVE“ U SRBIJI.....	32
OVDE SMO ZAJEDNO – SVEOBUHVAJNA PODRŠKA ROMSKIM GRAĐANIMA	34
POMOĆ EVROPSKE UNIJE IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA: SRBIJA JE BEZBEDNO MESTO...	36
MANJE SLUČAJEVA BESNILA KOD DIVLJIH ŽIVOTINJA.....	38
ELEKTROENERGETSKA MREŽA DOBILA JE SOPSTVENI JUŽNI TOK.....	40
INFO CENTRI EVROPSKE UNIJE U SRBIJI.....	42
EU INFO CENTAR.....	44

Dragi čitaoče,

Da li ste znali da je Evropska unija najveći donator i glavni partner Srbije? Od 2001. godine, Srbija je imala koristi od više od tri milijarde evra koje je kao bespovratnu pomoć dobila iz pretpriprustupnih fondova EU.

U ovoj brošuri vam predstavljamo selekciju uspešnih priča među projektima koje je finansirala EU a koji su poslednjih godina sprovedeni u Srbiji. Brošuru objavljujemo upravo u vreme kada zajedno sa našim srpskim partnerima obeležavamo 15 godina partnerstva i isto toliko godina razvojne pomoći EU Srbiji.

Od kako smo u martu 2001. godine započeli naše prve projekte, Evropska unija je postala glavni partner Srbije u poboljšavanju kvaliteta života srpskih građana kao i u pružanju pomoći Srbiji da napreduje na putu ka EU.

U decembru 2015. godine, Srbija je otvorila prva poglavlja u pregovorima sa Evropskom unijom, a biće ih još kako posao na primeni neophodnih reformi bude napredovao.

Svake godine, Srbija iz pretpriprustupnih fondova EU dobija oko 200 miliona evra bespovratne pomoći što je čini najvećim primaocem sredstava EU na Zapadnom Balkanu. Taj nacionalni godišnji paket pomoći namenjen je za ekonomski i društveni razvoj, reformu pravosudnog sistema i javne uprave, zaštitu sredine, energetiku i transport, prekograničnu saradnju i mnoge druge sektore. Podrška organizacijama civilnog društva u oblastima kao što su ljudska prava i sloboda medija pruža se kroz posebne programe. Srbija će uskoro imati pristup i novom instrumentu pomoći za poljoprivredu i ruralni razvoj – IPARD (Program za pretpriprustupnu pomoć za ruralni razvoj): srpski poljoprivrednici i preduzeća moći će da koriste fond od 175 miliona evra u vidu grantova ili kroz sufinansiranje.

Srbija dodatno ima koristi i od regionalnih EU programa za velike infrastrukturne projekte, poput Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF). Ona takođe učestvuje i u velikim EU programima kao što su Horizont 2020, Erasmus+ i Kreativna Evropa, COSME i HEALTH, kroz koje podršku dobijaju srpski naučnici, istraživači, studenti, kreativne industrije, privrednici i medicinski radnici.

U ovoj brošuri moći ćete da čitate o ljudima u Srbiji koji žive bolje zahvaljujući podršci EU, kao i da saznate više o tome kako zajedno sa srpskim partnerima radimo na ostvarenju zajedničkih ciljeva.

Ambasador **Majkl Davenport**
Šef Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji

EU I SRBIJA: 15 GODINA PARTNERSTVA

EU I SRBIJA
NA DELU

15 GODINA PARTNERSTVA

Sa više od tri milijarde evra bespovratne pomoći u proteklih 15 godina, Evropska unija je najveći donator u Srbiji, ali i prvi partner zemlje u podršci razvoju i tekućim reformama. Evropska unija i Srbija 2016. godine obeležavaju 15. godišnjicu razvojne pomoći, pod sloganom „**Petnaest godina partnerstva**“. Dugogodišnja finansijska pomoć utrošena je na programe i projekte koji su podržavali razvoj i konkretne reforme, i doprineli dobrobiti građana u mnogim oblastima.

Istorijat partnerstva započinje u martu 2001. godine kroz CARDS, odnosno Program pomoći Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju. CARDS je 2006. zamenjen Programom za prepristupnu pomoć (IPA) koji je trajao do 2013. Usledio je IPA II program, koji će Srbiji doneti 1,5 milijardi evra donacija od 2014. do 2020. godine (oko 200 miliona evra godišnje). IPA II program usmeren je na najvažnije oblasti koje treba da olakšaju pripreme Srbije za članstvo u Evropskoj uniji.

Svake godine, Srbija i EU potpisuju IPA finansijski sporazum za projekte čije se sprovođenje planira u predstojećem periodu. Ukupna suma finansijskog IPA paketa za 2015. godinu iznosi 196,6 miliona evra; prvi finansijski sporazum kojim je odobreno korišćenje 39,7 miliona evra iz tog paketa potpisali su 12. jula 2016. predstavnici Vlade Srbije i Generalnog direktorata Evropske komisije za susedsku politiku i pregovore o proširenju. Ta sredstva namenjena su projektima reformi u pravosuđu i unutrašnjim poslovima, kao i projektima koji doprinose pregovaračkom procesu i

usklađivanju sa pravosuđem Evropske unije. Između ostalog, iz tog programa će se finansirati jačanje kapaciteta u sledećim oblastima: borba protiv organizovanog kriminala, pranja novca i terorizma; jačanje unutrašnje kontrole u Ministarstvu unutrašnjih poslova; uspostavljanje efikasnog sistema za reagovanje u vanrednim situacijama; sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i poboljšanje efikasnosti tužilaštva.

Evropska unija je, bez premca, najveći donator bespovratne pomoći Srbiji. Ujedno, Srbija je najveći primalac donacija EU na Zapadnom Balkanu i jedan od najvećih na svetu. U ovom trenutku sprovodi se oko 600 projekata koje finansira EU, u bliskoj saradnji sa srpskim vlastima, privredom i organizacijama građanskog društva. Od 2014. godine, uvedena je novina u upravljanju fondovima, a to je da je Srbija, a ne Delegacija Evropske unije, zadužena za upravljanje većinom fondova: u martu 2014, Evropska komisija je srpskoj administraciji dodelila nadležnost da upravlja projektima EU odobrenim na godišnjem nivou, kako bi se na taj način Srbija pripremila za članstvo i upravljanje budućim fondovima Evropske unije. Delegacija EU u Srbiji nadzire sprovođenje tih projekata.

Evropska unija je, tradicionalno, ključni trgovinski partner Srbije, sa skoro dve trećine spoljnotrgovinske razmene koja se obavlja sa EU. Takođe, dve trećine svih stranih ulaganja dolazi iz EU. Srbija je i najveći korisnik kredita Evropske investicione banke, sa 4,6 milijardi evra odobrenih u poslednjih 15 godina. I na kraju, Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj je važan investitor u Srbiji: od 2009. godine, uložila je 3,5 milijardi evra, uglavnom u infrastrukturu i razvoj finansijskih institucija.

KOJE OBLASTI SU ZNAČAJNO UNAPREĐENE OD KADA SU USPOSTAVLJENI ZVANIČNI ODNOSI REPUBLIKE SRBIJE SA EVROPSKOM UNIJOM?

- ★ Putovanje bez viza u zemlje članice EU od decembra 2009.
- ★ Prednosti za radnike, potrošače i preduzeća, koje proističu iz trgovine i investicija.
- ★ Od 2003. godine odobreno je tri milijarde evra bespovratne pomoći za sveobuhvatnu modernizaciju Srbije i pripremu za ulazak u EU.

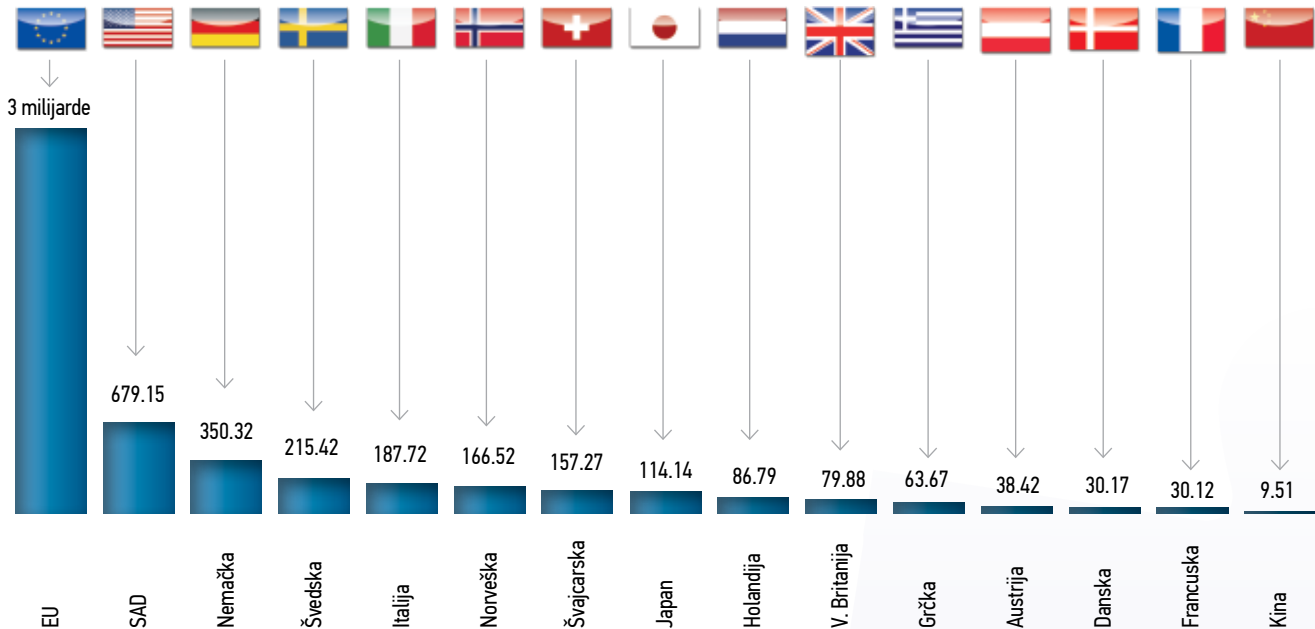

Botanička bašta u Beogradu, čiju obnovu je finansirala EU. Autor: Miloš Todorović

Bespovratna pomoć Srbiji od 2000. do 2015. godine

Donacije namenjene Srbiji u periodu od 2000. do 2015, sume u milionima €

- Podatke dostavljaju razvojni partneri. Ukupne sume se odnose na procenjenu pomoć odabranih razvojnih partnera, ne svih donatora u Srbiji.
- U ISDACON-u nema podataka o donacijama iz Rusije.
- Summe se ne odnose na isplatu novčanih sredstava, već na procenjenu vrednost pomoći u uslugama, robi, radovima i finansijskim resursima.

Izvor Delegacija EU i ISDACON IS, novembar 2015. ISDACON sistem obuhvata raspoložive podatke za procenjena bespovratna finansijska sredstva od 2000. do 2015.

Delegacija EU u Srbiji i Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije

Ispitivanje javnog mnjenja koje finansira Evropska unija

- ★ EU finansira mogućnost za studiranje u zemljama članicama i programe razmene za univerzitetsko osoblje i studente: do sada je odobreno 3.257 stipendija.
- ★ Niz projekata sproveden je u oblasti obrazovanja, uključujući reformu planova i programa stručnog obrazovanja, uvođenje obrazovanja za odrasle i društvene inkluzije u škole. EU je pomogla rekonstrukciju i obnovu 27 fakulteta u Srbiji, uključujući zgradu Rektorata Beogradskog univerziteta, Botaničku baštu u Beogradu, kao i novu zgradu Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu.
- ★ EU je opremila bolnice, laboratorije, institute javnog zdravlja i centre za transfuziju krvi i obezbedila nabavku 252 vozila hitne pomoći zdravstvenim centrima širom Srbije.
- ★ EU je pomogla obnovu mostova Sloboda, Gazela i Žeželj, kao i puteva, uključujući izgradnju Koridora 10.

- ★ EU je pomogla izgradnju više od 1.500 novih stanova i kuća za srpske izbeglice i interno raseljena lica.
- ★ Fondovi EU su doprineli zaštiti životne sredine u Srbiji: rekonstruisano je postrojenje za preradu otpadnih voda u Subotici; veliki broj divljih deponija je zatvoren zahvaljujući fondovima EU, uz pomoć kojih su izgrađeni savremeni sistemi za obradu i odlaganje otpada u Užicu, Sremskoj Mitrovici, Požarevcu i drugim mestima. Građani Obrenovca i Beograda sada udišu čistiji vazduh zahvaljujući filterima za pepeo u Termoelektrani „Nikola Tesla B“, čiju je ugradnju finansirala EU.
- ★ Kroz više od 800 projekata prekogranične saradnje, EU je podržala regionalnu saradnju i proces pomirenja u pograničnim zajednicama.
- ★ EU podržava privatni sektor i inovativne kompanije u Srbiji. U proteklih pet godina,

EU je podržala osnivanje Fonda za inovacionu delatnost u Republici Srbiji i finansirala preko 50 inovativnih projekata, koji su unapredili konkurentnost malih i srednjih srpskih preduzeća i pomogli otvaranje oko 300 radnih mesta.

- ★ EU je pomogla uspostavljanje sistema zaštite potrošača, tako što je finansirala projekte i pružila pomoć pri izradi i sprovođenju ključnih Zakona o zaštiti potrošača, koji su usvojeni 2010. i 2014. godine.
- ★ EU je omogućila uspostavljanje Nacionalnog programa za skrining raka u Republici Srbiji.
- ★ Zahvaljujući snažnoj podršci EU, 2007. godine su u Srbiji uspostavljene institucije ombudsmena (zaštitnika građana) i poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.
- ★ EU je omogućila osnivanje Agencije za borbu protiv korupcije, kojoj od početka rada pruža kontinuiranu podršku. ■

POMOĆ EU POPLAVLJENIM PODRUČJIMA U SRBIJI I ZA PREVENCIJU OD POPLAVA

Rekordna količina kiše, koja je u Srbiji pala u maju 2014. godine, izazvala je nezapamćene poplave i klizišta, koji su prouzrokovali veliku štetu. Tokom poplava je preminulo nekoliko desetina ljudi, dok je više od 30.000 ljudi bilo prinuđeno da napusti svoje domove. Gubici koji su nastali za samo nekoliko dana procenjeni su na 1,7 milijardi evra. Šteta je zabeležena u više od 100 lokalnih samouprava, a poplavama i klizištima najviše su pogođena 24 grada i opštine. Evropska unija je među prvima uputila pomoć Srbiji, poslavši timove spasilaca i humanitarnu pomoć u vrednosti od šest miliona evra, i to kroz Mehanizam civilne zaštite. Slovenija, Nemačka, Francuska, Hrvatska, Bugarska i druge države članice poslale su specijalnu opremu za ispušavanje vode, timove koji su radili zajedno sa srpskim stručnjacima u poplavljenom Obrenovcu na zaštiti Termoelektrane „Nikola Tesla“, kao i jedinice za preradu vode uz pomoć kojih je u poplavljenim gradovima obezbeđena voda za piće.

Obnova poplavljenih područja je najvećim delom realizovana kroz program Pomoć EU poplavljenim područjima u Srbiji, za koji su sredstva u iznosu od 30 miliona evra izdvojena iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA 2012). Program je prvobitno bio sproveden u 24 lokalne samouprave koje su pretrpele najveću štetu od poplava: Bajina Bašta, Valjevo, Varvarin, Velika Plana, Jagodina, Kosjerić, Krupanj, Koceljeva, Kragujevac, Kraljevo, Lazarevac, Loznica, Ljubovija, Mali Zvornik, Obrenovac, Osečina, Paraćin, Svilajnac, Smederevska Palanka, Trstenik, Čačak, Ub, Šabac i Šid. Budući da je postojala potreba za izgradnjom dodatnog broja porodičnih kuća, izvan oblasti obuhvaćenih Programom, uključeno je još devet opština: Ruma, Smederevo, Malo Crniće, Mionica, Lajkovac, Gornji Milanovac, Ljig, Požega i Kuršumlija. Sredstva su iskorišćena za izgradnju i rekonstrukciju privatnih kuća, obnovu javnih ustanova i puteva, kao i ponovno pokretanje privrede i poljoprivrede.

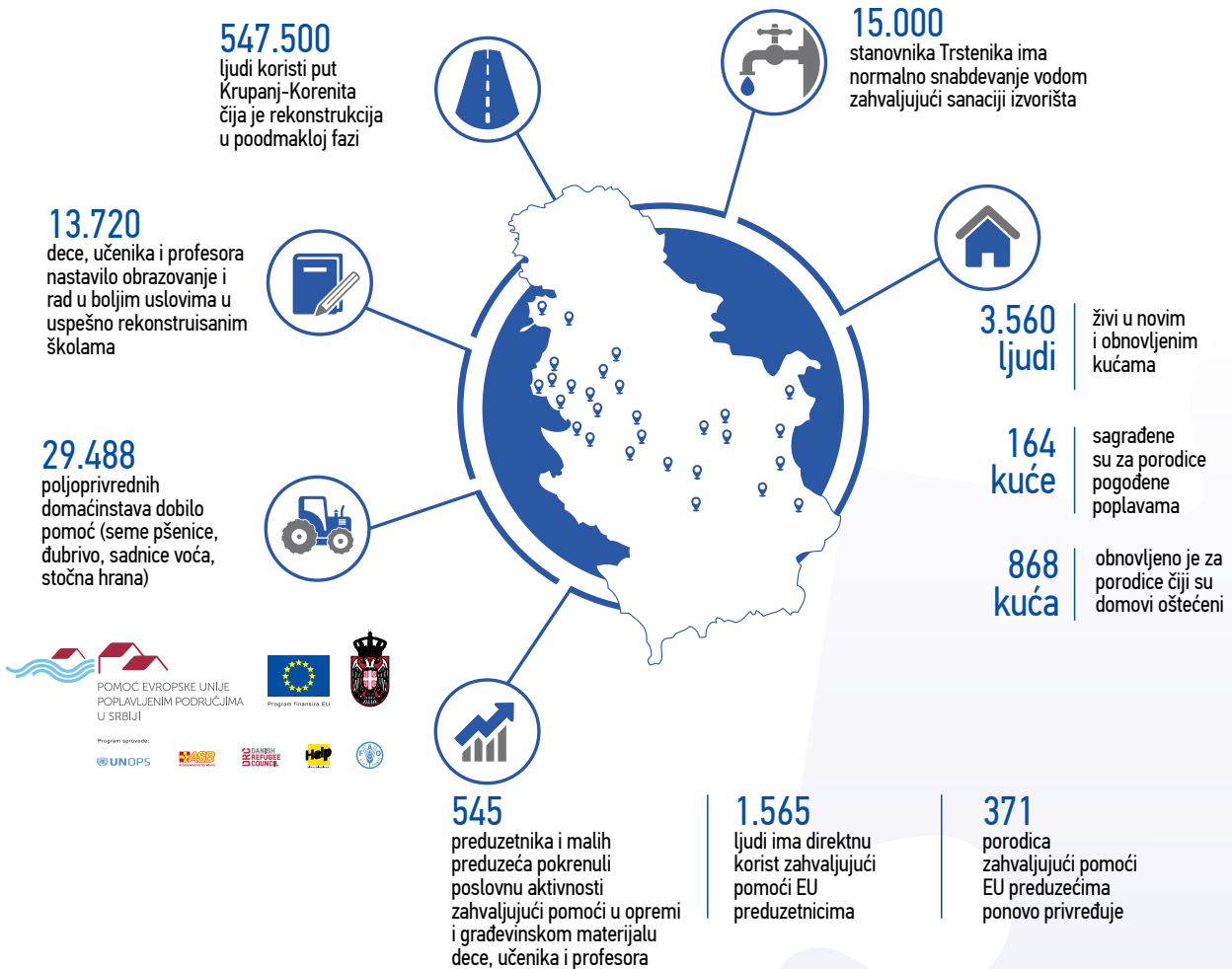

Obrenovac – Osnovna škola „Posavski partizani“, pre i posle obnove

POMOĆ EVROPSKE UNIJE DVE GODINE NAKON POPLAVA

Program Pomoć EU poplavljenim područjima u Srbiji sprovodi sedam partnerskih organizacija: Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge (UNOPS), Organizacija Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO), organizacije „Hilfe zur Selbsthilfe e.V“ (HELP), „Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland e.V“ (ASB) i Danski savet za izbeglice (DRC), Austrijska razvojna agencija (ADA) i Svetska banka. Aktivnosti se planiraju i sprovode u saradnji sa domaćim institucijama.

Za nastavak obnove, EU je kroz IPA 2014 obezbedila dodatnih 62 miliona evra i to za projekte usmerene na zaštitu i prevenciju poplava, sanaciju klizišta i rekonstrukciju oštećenih puteva, obnovu i izgradnju

porodičnih kuća, pomoć poljoprivrednicima i maloj privredi. Sprovođenje projekata je planirano u 42 lokalne samouprave.

Osim toga, Srbija je dobila pristup dodatnim sredstvima, u iznosu od 62 miliona evra, iz Fonda solidarnosti EU (za obnovu puteva, mostova i druge infrastrukture). EU je obezbedila još 10 miliona evra za Program prekogranične saradnje Srbija-Bosna i Hercegovina, za unapređenje sistema zaštite i prevencije od poplava.

Ukupno, Evropska unija je uputila Srbiji bespovratnu pomoć od **173,6 miliona evra**, čime je postala najveći donator za saniranje posledica poplava. ■

POMOĆ EU U SANACIJI POSLEDICA POPLAVA: ZA BOLJI ŽIVOT NOVIH GENERACIJA

NAZIV PROJEKTA:
**Pomoć EU
poplavljenim
područjima u Srbiji**

VREDNOST PROJEKTA:
30 miliona evra

INSTRUMENT:
IPA 2012

KORISNICI:
**39 opština
u Srbiji**

TRAJANJE:
**Jun 2014 -
septembar 2016.**

Foto: Jovana Ilić, ispred obnovljene kuće u Paraćinu

Posle samo dva meseca od početka građevinskih radova, dvočlanoj porodici Ilić obezbeđeni su pristojni uslovi za život u novoizgrađenoj montažnoj kući, opremljenoj neophodnim kvalitetnim nameštajem i aparatima za domaćinstvo.

U dramatičnim poplavama koje su pogodile opštinu Paraćin, kada je poplavni talas ponegde dostizao visinu od metar i po, među stanovnicima Paraćina koji su prošli kroz ovu katastrofu bila je i 64-godišnja Živka Ilić, čije je domaćinstvo ozbiljno oštećeno.

Živka Ilić se doselila u Paraćin 1961. godine; završila je srednju školu i zaposlila se u fabrici tekstila, a 1977. udala se za Gradibora Ilića, koji je već imao sina. Njen posinak se oženio i njegova ćerka Jovana rođena je 2004. Zbog teške porodične situacije, starateljstvo nad Jovanom povereno je Živki posle smrti njenog supruga 2009. Od tada je

Živka činila sve što je mogla da omogući detetu zdravo i bezbedno okruženje, kao i neophodna sredstva za njeno obrazovanje. Iako porodica živi samo od Živkine penzije, Jovanine osnovne potrebe su bile zadovoljene.

U maju 2014. godine, poplave su potpuno uništile njihovu kuću. Trošna i oronula prizemna kuća nije mogla da se očisti i popravi, niti da se dezinfikuje. Porodica je bila prinuđena da se useli u stan koji joj je obezbedio Centar za socijalni rad. U tom stanu boravili su dok radovi na novoj montažnoj kući nisu bili završeni.

Zahvaljujući Delegaciji Evropske unije u Srbiji, Danskom savetu za izbeglice i lokalnim vlastima, početkom 2015. porodica Ilić uselila se u novoizgrađenu montažnu kuću opremljenu neophodnim kvalitetnim nameštajem i aparatima za domaćinstvo.

OBDANIŠTE U SVILAJNCU OBNOVLJENO ZAHVALJUJUĆI FONDOVIMA EU

Obdanište „Dečja radost“ u Svilajncu otvoreno je 18. februara 2015. po završetku obnove koju su finansirali Evropska unija, Fond B92 i Fondacija „Novak Đoković“. Najveće obdanište u ovom gradu teško je oštećeno u poplavama u maju 2014. Prostorije i igraonice za decu, kuhinja i kancelarije su uništene. Rekonstrukcija je zahtevala zamenu oštećene drvenarije i podova, gipsane radove, popločavanje i popravku krova i fasade. Nakon obnove objekta, oko 450 dece iz Svilajнца ponovo uživa u igri i odgovarajućim uslovima za učenje. Od pola miliona evra neophodnih za rekonstrukciju, EU je obezbedila 240.000 evra, dok su ostatak finansirali Fond B92 i Fondacija „Novak Đoković“.

Svečanom otvaranju je, pored drugih gostiju, prisustvovao i izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju Dejvid Mekalister, zajedno sa šefom Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji ambasadorom Majklom Davenportom.

Ambasador Davenport je naglasio da je obnova obdaništa plod zajedničkih napora Evropske unije i lokalnih organizacija: „Posebno sam zadovoljan rekonstrukcijom obdaništa jer ona predstavlja saradnju između EU, Fonda B92 i Fondacije 'Novak Đoković'. Nastavićemo naše napore u uklanjanju posledica poplava i obratićemo posebnu pažnju na preventivne mere kako bi se sprečile ovakve nesreće u budućnosti“, izjavio je Davenport.

Posle poplava u maju 2014. EU je u Svilajncu izdvojila oko 1,3 miliona evra za izgradnju 11 kuća i obnovu 90 domaćinstava, rekonstrukciju Poljoprivredne i Veterinarske škole, Gimnazije i obdaništa „Dečja radost“, kao i podršku za 42 mikro i mala preduzeća i 600 poljoprivrednih proizvođača. Opština Svilajnac je dodelila ambasadoru Evropske unije priznanje za podršku tokom obnove od posledica poplava. ■

Obdanište „Dečja radost“ pre i posle obnove

Izvestilac Mekalister i ambasador Davenport na otvaranju obnovljene zgrade

SAJMOVI PROJEKATA EVROPSKE UNIJE U BEOGRADU I NIŠU 2015.

EU I SRBIJA NA DELU

Najuspešniji projekti koje je Evropska unija finansirala u Srbiji u poslednjih 15 godina predstavljeni su na dva sajma projekata održana pod sloganom „EU i Srbija na delu“. Prvi ovakav sajam je održan u Beogradu 17. marta 2015, dok su građani sa juga Srbije imali priliku da posete sajam 22. maja iste godine u Nišu.

Sajmove su organizovali Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji, Kancelarija Vlade Republike Srbije za evropske integracije (SEIO), EU info centar u Beogradu i EU info kutak u Nišu. To je bio prvi put da su uspešni projekti predstavljeni na jednom mestu, zajedno sa korisničkim institucijama (ministarstvima, lokalnim samoupravama, javnim institucijama, nevladinim organizacijama, itd.) i krajnjim korisnicima – građanima Srbije. Prisutnima se na otvaranju beogradskog sajma, kao predstavnik građana, obratio Dragoljub Zlatanović, direktor Poljoprivredno-hemijske škole u Obrenovcu. Zlatanović se zahvalio Evropskoj uniji na višegodišnjoj podršci u realizaciji različitih projekata. *Od donacija u vidu opreme i obezbeđivanja Evropskog dnevnika đacima do pomoći prilikom obnove škole nakon katastrofalnih poplava u maju 2014. „Evropska unija je približavala učenike Evropi“*, rekao je Zlatanović.

Šef Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji ambasador Majkl Davenport i ministarka bez portfelja zadužena za evropske integracije Jadranka Joksimović otvorili su sajam u prisustvu nekoliko desetina novinara iz Beograda, Vojvodine i centralne Srbije. Na sajmu je bilo predstavljeno 60 projekata koje je EU finansirala u 15 različitih sektora. Evropska investiciona banka (EIB) je, takođe, predstavila svoje projekte u Srbiji. Banka je svoje poslovanje u Srbiji započela 2001. i od tada je postala njen najveći kreditor. Vrednost ugovora o kreditiranju koje je Srbija potpisala sa EIB-om iznosi 4,6 milijardi evra.

Na Sajmu u Nišu su predstavljeni projekti iz sektora koji su najzastupljeniji na jugu zemlje: zdravstvo, obrazovanje, inovacije, socijalno uključivanje, podrška izbeglicama i interno raseljenim licima kao i Romima, mediji, kultura, civilno društvo i Instrument Evropske unije za ljudska prava i demokratiju (EIDHR), lokalni razvoj i prekogranična saradnja.

Zahvaljujući ovim sajmovima, građani i mediji su prvi put imali priliku da na jednom mestu vide kako u praksi funkcioniše sinergija između Srbije i EU. ■

IPARD PROGRAM: EU PODRŽAVA RURALNI SEKTOR U SRBIJI SA 175 MILIONA EVRA

E Evropska komisija je 20. januara 2015. usvojila Program za ruralni razvoj Srbije (IPARD), čime je stvorena osnova za podršku Evropske unije ruralnom sektoru Srbije u narednih šest godina.

Glavni ciljevi IPARD programa su unapređenje bezbednosti hrane u Srbiji i razvoj konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora, kao i usklađivanje sa standardima EU.

Evropska unija je za IPARD program izdvojila budžet od 175 miliona evra koji će srpskim poljoprivrednicima biti na raspolaganju u vidu grantova za sufinansiranje investicija uz javni doprinos od maksimalno 70 odsto prihvatljivih troškova, što bi trebalo da dovede do ukupnih investicija u sektoru od oko 400 miliona evra (49 milijardi dinara).

Na osnovu detaljne i objektivne analize sektora i nakon konsultacija sa interesnim grupama, srpske vlasti su odabrale sledeće mere:

- 1** Investicije u poljoprivredna gazdinstva – grantovi će se dodeljivati proizvođačima mleka, mesa, voća i povrća i drugih useva;
- 2** Investicije za preradu i plasman poljoprivrednih proizvoda – namenjene mikro, malim i srednjim preduzećima za preradu mleka, mesa, voća i povrća;
- 3** Organska proizvodnja – podrška će se pružati poljoprivrednim proizvođačima koji uvode metode organske proizvodnje;
- 4** Sprovođenje strategija lokalnog razvoja – u okviru takozvanog LIDER pristupa, lokalne akcione grupe (posebno osnovana javno-privatna partnerstva) će dobiti podršku za sprovođenje lokalnih ruralnih strategija;
- 5** Diverzifikacija aktivnosti u ruralnim sredinama i poslovni razvoj – ova mera će pomoći da se razviju privatni kapaciteti za ruralni turizam;
- 6** Tehnička pomoć – stručnjaci iz Evropske unije će pomoći domaćim vlastima u realizaciji programa.

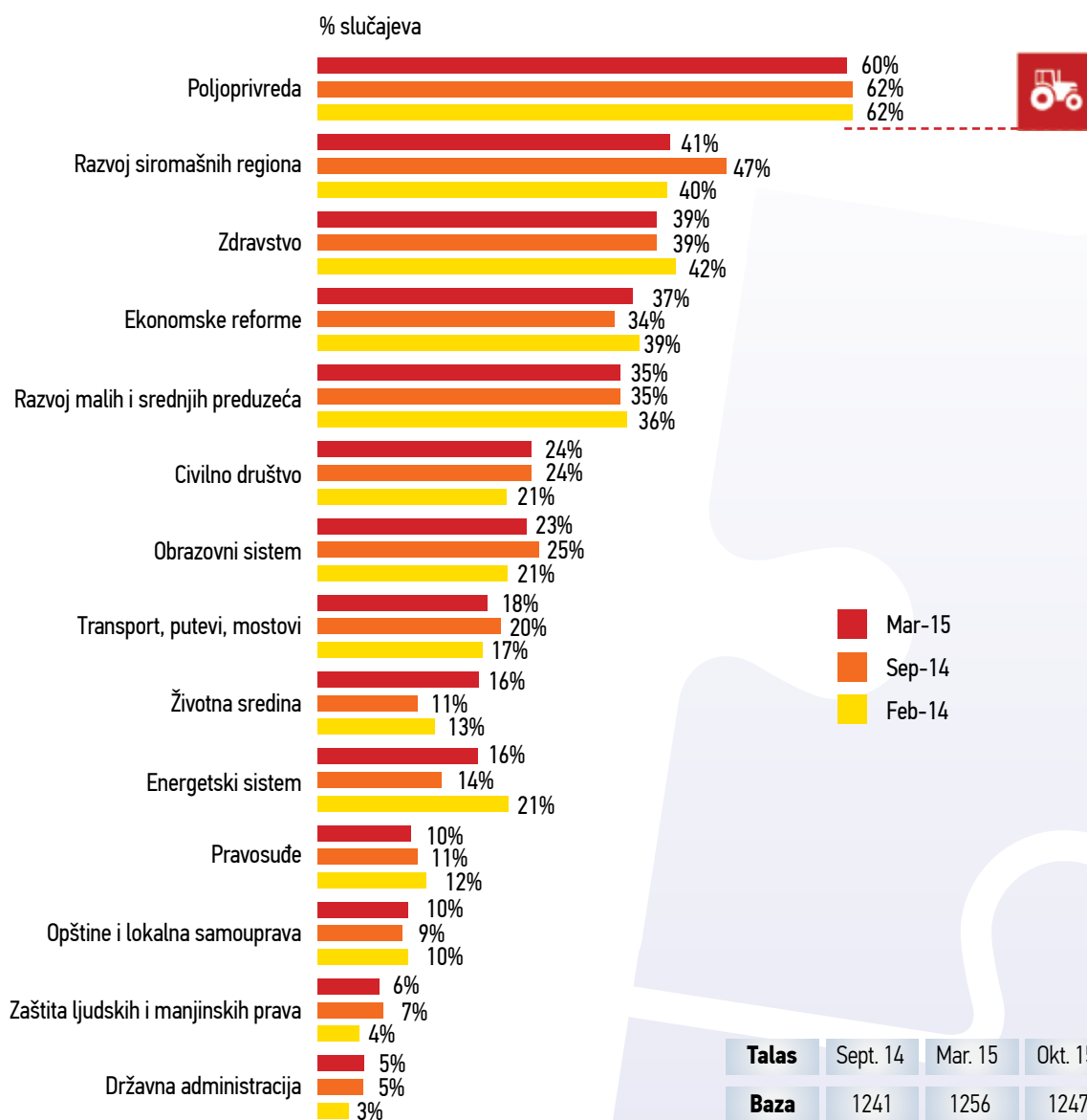
Evropska unija će pružiti finansijsku pomoć poljoprivrednom sektoru u Srbiji kroz sistem upravljanja i kontrole, koji je u skladu sa standardima dobre uprave u savremenoj javnoj administraciji, ekvivalentnoj sličnim organizacijama u zemljama članicama Unije. Nadležni organi u Srbiji trenutno pripremaju pomenuti sistem upravljanja i kontrole, uz podršku EU. Kako bi prvi pozivi za podnošenje predloga bili objavljeni, neophodno je završiti pripremnu fazu. ■

PRIORITETI ZA POMOĆ EVROPSKE UNIJE (LISTA ŽELJA)

Javno mnjenje u Srbiji smatra da je poljoprivreda prioritetni sektor za finansijsku pomoć EU, zatim slede razvoj siromašnih regiona, zdravstveni sistem i ekonomske reforme.

Koji od sledećih sektora bi najpre trebalo da dobiju pomoć od Evropske unije? (otvoreni odgovori)

TNS Medium Gallup

Izveštaj za Delegaciju EU u Srbiji

©TNS 2015

Talas	Sept. 14	Mar. 15	Okt. 15
Baza	1241	1256	1247

Ispitivanje javnog mnjenja koje finansira EU

VULETOVA PRIČA: OD RAKIJE DO BIBLIOTEKE

Fotografije: Privatna arhiva

Pre desetak godina, početkom februara 2005. Srbiju je prekrilo dubok sneg. Uobičajenih sat vremena vožnje od Beograda do malog mesta Ljig, udaljenog 80 kilometara, pretvorilo se u puna tri sata putovanja. Grupa eksperata krenula je u obilazak projekata organizacija civilnog društva, koje je EU finansirala u okviru programa Podrška Evropske unije civilnom društvu.

U centru Ljiga, u prostorijama Internet kluba, sedeli su vođa projekta Mirko Marković i mladi volonter Vukosav Sredojević (16) zvani Vule, učenik prvog razreda gimnazije. U okviru radionica za korišćenje računara i interneta, ovaj Klub služio je kao elektronski resurs-centar za obuku u tom delu Srbije. Vule je visok i mršav, stidljiv i uzdržan u komunikaciji. Upitan: „Zašto si ovde?“ spuštenog pogleda je odgovorio: „Da naučim nešto o internetu... želim da napravim veb-sajt preko kojeg bi moj otac mogao da prodaje rakiju koju peče“.

Vule je odrastao u selu Babajić, nedaleko od Ljiga. Njegov otac peče rakiju šljivovicu, prema sto godina starom porodičnom receptu svog oca Vukosava, po kojem je rakija dobila ime „Vulovača“. Vuletov otac je razumeo dečakovu opčinjenost tehnikom, te mu je već u sedmom razredu osnovne škole kupio prvi računar.

„Čim sam upoznao svet interneta i veb-dizajna, odlučio sam da pomognem i odužim se ocu. Inspirisali su me sajtovi za prodaju sira i kajmaka

(kojih je u Ljigu već bilo) i tako je moj prvi projekat bio www.vulovaca.com“, priča Vule, koji danas ima 27 godina.

Prvi sajt koji je Vule napravio bio je tada jedini u Srbiji koji je nudio mogućnost on-lajn prodaje domaće rakije. Objavljivanje priče o Vuletovom uspehu na sajtu tadašnje Evropske agencije za rekonstrukciju pokrenulo je lavinu na internetu. Samo tokom 2005. godine njegov sajt zabeležio je 15.000 jedinstvenih poseta iz celog sveta, a Vule je krajem te godine proglašen za najmlađeg veb-dizajnera u Srbiji. Interesovanje za rakiju Vuletovog oca stizalo je iz Amerike, Kanade, Australije, Holandije, Švajcarske...

Zahvaljujući informacijama sa Vuletovog sajta, delegacija najveće evropske kompanije za

proizvodnju voćnih rakija, „Rudolf Jelinek“ iz Češke, obišla je Ljig 2006. godine i upoznala se sa načinom na koji porodica Sredojević proizvodi šljivovicu. Kako se proizvodnjom domaće rakije bavi veliki broj meštana Ljiga, Vule je mnogima pomagao da naprave prezentacije i da se reklamiraju na internetu.

Kao gimnazijalac, Vule se posvetio izradi i održavanju opštinskog sajta www.ljig.rs. Radio je na stvaranju i održavanju sajtova turističkih lokacija, među kojima je i Banja Vrujci – www.banjavrujci.org.rs. Promovišući ovu banju, bio je deo tima koji je konstruisao prvu „e-tačku“ turizma u Srbiji.

Odlazak na studije za Vuleta je bio dvostruki izazov: osim što se navikavao na novu sredinu i na Beograd, Vule je morao ujedno da radi i studira kako bi mogao da se izdržava. Diplomirao je na Fakultetu za informatiku i računarstvo u Beogradu na smeru Programiranje i projektovanje, uporedo stvarajući i održavajući oko 40 sajtova. „Nije uvek bilo posla sa internetom... radio sam i grube fizičke poslove, ali sam završio studije u roku“, priseća se Vule.

„Nikada nisam zaboravio šta je za mene učinio Internet klub. Uvek sam bio tu za ljude iz Kluba i učestvovao sam u brojnim projektima na kojima su radili“, objašnjava Vule i dodaje: „Kroz rad sa Klubom učestvovao sam u izradi sajta Biblioteke grada Beograda www.bgb.rs, 2011. godine. U saradnji sa bibliotekarima, zainteresovalo me je katalogiziranje i izrada baza podataka dokumenata i knjiga“.

Vuletovu posvećenost i upornost prepoznali su u Univerzitetnoj biblioteci „Svetozar Marković“ u Beogradu, gde se zaposlio kao sistem administrator i veb i softver developer. Kao deo veb tima, zaslužan je što ova biblioteka od 1. januara 2015. ima moderan i efikasan sadržaj na svom sajtu www.unilib.rs.

Za godinu dana, od kada se zaposlio, Vule je razvio aplikaciju za elektronsko čitanje knjiga iz kolekcije „Prvi svetski rat“, koju je napravio u čast obeležavanja sto godina od Velikog rata. Takođe, učestvovao je u projektu Europeana Newspaper, koji predstavlja digitalizovanu zbirku sastavljenu od miliona knjiga, spisa, slika i dokumenata. U

okviru projekta održao je nekoliko predavanja o digitalizaciji građe u Srbiji i bio je gost na konferenciji u Londonu. Pored toga, Vule je i veb-urednik časopisa za digitalnu humanistiku, „Infoteka“.

„Uvek se rado vraćam svojim počecima i želim da pomognem koliko god mogu. U okviru projekta 'Znanje za sve' pružam besplatne obuke za korišćenje interneta. Shvatam da je vreme da svoje znanje prenesem nekim novim klicima. U otkrivanju sebe i svoje budućnosti, meni je pomogao projekat Evropske unije. Vreme je da opravdam pruženo poverenje“, ističe Vule.

Deset godina kasnije, u martu 2015. Vule je ispričao svoju priču na otvaranju prvog Sajma EU projekata, u Beogradu, zajedno sa zvaničnicima Delegacije Evropske unije i Vlade Republike Srbije. On je bio glas građana koji su ostvarili direktnu korist od fondova EU u različitim sferama života u Srbiji.

Sluha za njegovu priču je imala i Evropska komisija: Vukosav Sredojević je u decembru 2015. dobio plaketu „Moja priča o e-učešću“, koju Komisija dodeljuje najzanimljivijim primerima dobre prakse, u kontekstu saradnje između Evropske unije i građana. Od 11 dobitnika, Vule je bio jedini iz države koja nije članica EU. ■

POSAO ZA UGROŽENE – SUVENIRI UPORNOSTI

NAZIV PROJEKTA:
**Zajedno na putu
do posla**

SEKTOR:
**Lokalni razvoj,
socijalna politika**

VREDNOST PROJEKTA:
**11.786 evra (deo
programa Evropski
PROGRES, vrednog
24.460.000 evra)**

INSTRUMENT:
IPA 2012

KORISNIK:
**Udruženje za pomoć
licima sa posebnim
potrebama u
Raškoj**

TRAJANJE:
**Februar 2015 –
avgust 2016.**

Centar za socijalni rad u Raškoj, opštini sa 25.000 stanovnika, do pre nekoliko godina u svojoj evidenciji imao je 90 nezaposlenih osoba sa invaliditetom. Jedan čovek je, uz pomoć angažovane lokalne samouprave i podršku programa Evropski PROGRES, prepolovio ovu obeshrabujuću statistiku. Do sada je kroz projektne aktivnosti obezbeđen posao za 45 osoba sa invaliditetom, a dugoročno poboljšanje njihovog života tek sledi.

Danas je nemoguće ne primetiti vešto izrezbarene putokaze na do skoro neobebeženim putevima ka podgolijskim selima. Oni se savršeno uklapaju u živopisni ambijent, pokazujući put do gotovo zaboravljenih sela na deonici od Raške do Golije. Iza njih se krije neverovatna priča: Evropska unija je, zajedno sa meštanima, pomogla da se unapredi kvalitet života ljudi sa invaliditetom u Raškoj.

„Kao otac deteta sa invaliditetom, iz vlastitog iskustva znam kako nedostatak odgovarajuće socijalne i finansijske podrške utiče na dete, kao i na celu porodicu. Moj sin Veljko nije fizički sposoban da radi, ali me to nije sprečilo da pomognem njegovim drugarima da započnu posao“, kaže Zlatan Vukosavljević, predsednik Udruženja za pomoć licima sa posebnim potrebama u Raškoj.

U Centru za socijalni rad u Raškoj je trenutno evidentirano 250 osoba sa invaliditetom. Njih 90 je u radno aktivnom dobu i žive sa onima koji se staraju o njima. Osobe sa stepenom invaliditeta od 70 do 80 odsto

u Srbiji ne dobijaju dovoljno socijalne pomoći i stoga nisu u mogućnosti da pokriju osnovne životne troškove, a posebno ne troškove dodatnih medikamenata. Samostalni život za njih je nemoguć usled nedostatka sredstava. Osobama sa invaliditetom je uskraćeno konkurentno obrazovanje i stručno osposobljavanje, a situacija je za one u udaljenim ili ruralnim oblastima dodatno otežana jer nemaju pristup uslugama.

„Kada živite u malom gradu, upoznate porodice koje imaju slične probleme, te je imalo smisla da dobro iskoristimo iskustvo i znanje koje smo stekli tokom godina. Tako je Udruženje osnovano“, kaže Zlatan. *„Opština Raška je prepoznala našu inicijativu i konstantno nas podržava i pomaže nam u nastojanjima da zajednički olakšamo život našoj deci i osposobimo ih, koliko god je to moguće, da se brinu sami o sebi i kada nas ne bude bilo.“*

Udruženje od osnivanja 2003. godine pruža razne oblike podrške svojim članovima, a od 2011. fokusiralo je svoje aktivnosti na radnu edukaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, što koristi i članovima i njihovim porodicama.

Zahvaljujući finansijskoj podršci Evropske unije i Vlade Švajcarske, a posredstvom programa EU PROGRES, Udruženje je 2011. u okviru projekta „Majstorska radionica – korak do samostalnosti“, opremljeno mašinama i alatima i započeto je obučavanje osoba sa invaliditetom za stolarske poslove. Rezultat je bio inspirativan. U periodu od četiri godine, oko 45 osoba

Fotografije preuzete sa: www.europeanprogres.org

sa invaliditetom je zaposleno u okviru javnih radova, kada su izrađivani putokazi ka podgolijskim selima. Posredstvom programa Evropski PROGRES, koji je usledio nakon programa EU PROGRES, ova inicijativa je 2015. proširena i obuhvata obuku za proizvodnju suvenira i zapošljavanje 10 osoba sa invaliditetom. Program je omogućio kupovinu specijalizovane opreme – laserske mašine za sečenje i graviranje, vredne 11.768 evra. Predviđeno je i pokretanje radionice za proizvodnju suvenira i drugih proizvoda od drveta koji će biti plasirani na tržištima turističkih centara Kopaonik i Golija, što bi trebalo da obezbedi stalan izvor prihoda obučenicima, a očekuje se da sa razvojem poslovanja u radionici bude obučeno i zaposleno još članova Udruženja, koji već pokazuju interesovanje da se priključe radionici.

„Iz ličnog iskustva znam da osobe sa invaliditetom mogu da ostvare skoro sve“, kaže Zlatan. „Ono što ne mogu je da se prilagode standardima rada i života koje većina ljudi prihvata kao normu. Zato smo odlučili da stvorimo okruženje koje je prilagođeno njihovim radnim potrebama i mogućnostima, a rezultat je radionica puna srećnih i produktivnih radnika“.

To potvrđuju i nasmejana lica zaposlenih, koji su voljni da pokažu kako se prave impresivni suveniri Raškog okruga. Aco, Veljko, Milivoje i Marko vode glavnu reč u razgovoru o ovom iskustvu koje im je promenilo život. Sebe smatraju majstorima i uvereni su da će ubuduće imati posla.

„Jeste li videli putokaz za Pavlicu? Mi smo ga napravili! Vreme je prošlog meseca bilo loše ali smo uspeli zajedno da ga napravimo i postavimo“, kaže Milivoje.

U međuvremenu, radionica za proizvodnju suvenira u Raškoj ispituje dodatne mogućnosti za proširivanje

asortimana, čime će privući nove klijente i omogućiti zapošljavanje novih radnika. Imajte to na umu kada budete tražili pouzdanu radionicu za izradu suvenira i predmeta od drveta. I ne zaboravite da obratite pažnju na znakove pored puta. Možda će vam reći više od onoga što vidite na prvi pogled.

„Zajedno na putu do posla“ je jedan od 20 projekata za čije je sprovođenje odobreno 382.000 evra koje su izdvojile Evropska unija i Vlada Švajcarske, posredstvom Fonda za učešće građana (CIF) i programa Evropski PROGRES. Organizacije i lokalne samouprave koje su partneri projekta u obavezi su da obezbede sufinansiranje u iznosu od deset odsto vrednosti pojedinačnog projekta. Opština Raška je za ovaj projekat izdvojila 1.910 evra, dok je samo Udruženje obezbedilo oko 90 evra. Projekti finansirani posredstvom CIF-a se usredsređuju na socijalno uključivanje, migracije i unapređenje međuetničkog dijaloga. ■

REZULTATI

- Obučeno je i zaposleno 10 osoba sa invaliditetom
- Udruženju za pomoć licima sa posebnim potrebama u Raškoj kupljena je specijalizovana mašina za graviranje

UKRATKO O PROGRAMU EVROPSKI PROGRES

Evropski PROGRES predstavlja najveći razvojni program u Srbiji koji je usredsređen na određeno područje. Cilj programa je da podrži održivi razvoj 34 lokalne samouprave na jugoistoku i jugozapadu zemlje. Sredstva za realizaciju ciljeva programa obezbeđuju dva velika donatora – Evropska unija i Vlada Švajcarske – zajedno sa Vladom Srbije. Za Evropski PROGRES, koji je započeo u maju 2014. i trajeće tri i po godine, izdvojen je budžet od 24,46 miliona evra. Ta sredstva su obezbedile Evropska unija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji (19,6 miliona evra), i Vlada Švajcarske, posredstvom kancelarije Švajcarske agencije za razvoj i saradnju u Republici Srbiji (4,86 miliona evra). Ovaj program svojim korisnicima pruža finansijsku, tehničku i savetodavnu podršku. Programu Evropski PROGRES prethodio je program EU PROGRES koji je od 2011. do 2014. sproveden u 25 opština.

PODRŠKA SAMOZAPOŠLJAVANJU SAMOHRANIH MAJKI

NAZIV PROJEKTA:

Unapređenje ljudskih prava i ekonomsko osnaživanje samohranih majki

SEKTOR:

Socijalna politika

VREDNOST PROJEKTA:

59.117 evra

INSTRUMENT:

Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR)

TRAJANJE:

Februar 2014 – jun 2015.

Vesna, Daliborka, Biljana i druge samohrane majke su godinama maštale o tome da započnu sopstveni posao kako bi sebi i svojoj deci omogućile bolji život. Uz pomoć donacije Evropske unije, njihove želje su se ostvarile.

U okviru projekta „Unapređenje ljudskih prava i ekonomsko osnaživanje samohranih majki“ deset samohranih majki iz pet gradova u Srbiji je dobilo bespovratna sredstva da započnu ili proširu svoj posao. Projekat je finansirala Evropska unija kroz Instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR).

Projekat, pokrenut u februaru 2014, sproveli su Fondacija „Ana i Vlade Divac“ i udruženje „Jelek“. Cilj projekta je bio da se podigne kvalitet života samohranih majki u Srbiji i da se podstakne njihovo aktivno učešće u društvu, i to kroz jačanje institucionalne i direktne podrške ekonomskom osnaživanju, dodelom grantova za samozapošljavanje. Ideja za ovaj projekat zasnivala se na činjenici da je u Srbiji u trenutku pokretanja projekta, prema statističkim podacima, bilo oko 75.000 porodica sa jednim roditeljem.

Projekat je sproveden u pet gradova: Novom Sadu, Beogradu, Kragujevcu, Leskovcu i Nišu. U okviru projekta je realizovan niz aktivnosti usmerenih na unapređenje statusa porodica sa jednim roditeljem sa ciljem da se utiče na poboljšanje postojeće zakonske regulative. Radionica „Samohrani roditelji i tržište rada“ je održana u svih pet gradova, uz učešće donosilaca odluka na lokalnom i republičkom nivou. Izdata je brošura „Zaštita samohranih roditelja u Republici Srbiji – analiza pravnog okvira i preporuke“, sa predlozima za nalaženje adekvatnih rešenja za poboljšanje postojećeg pravnog okvira kojim se reguliše status

samohranih roditelja. Pokrenuta je inicijativa za izmenu odgovarajućih zakona koji direktno utiču na život ovog dela stanovništva, što se odnosi na predložene izmene Porodičnog zakona.

Otvoren je konkurs za samohrane majke, kako bi bile izabrane one koje će dobiti podršku u okviru projekta. Od 26 primljenih prijava, izabrano je deset samohranih majki iz pet gradova, kojima je pružena prilika da započnu sopstveni posao dodelom grantova za samozapošljavanje. Svaka od njih je dobila sredstva za opremu u vrednosti od približno 1.000 evra. Osim sredstava neophodnih za kupovinu opreme, sirovina i pohađanje obuke, ove samohrane majke su imale i mentorsku podršku poslovnih konsultanata koji su im pomagali da razviju svoje poslovne ideje, naprave i realizuju biznis planove.

PREDSTAVLJAMO VAM NJIHOVE PRIČE:

Vesna Ilić (43) iz Niša je samohrana majka dečaka od devet godina. Vesna je godinama želela da otvori salon za negu lepote, ali joj je uvek nedostajalo malo da to i ostvari. Učestvovala je na konkursu za samohrane majke i konačno otvorila svoj salon za negu lepote.

Veroslava Kocić (44) je samohrana majka iz Niša, koja ima troje dece. Veroslava i njena dva sina se iz hobija bave izradom ukrasnih predmeta od behatona. Njihovo dvorište je ukrašeno predivnim česma-ma, ukrasnim predmetima i saksijama koje su sami napravili. Uz pomoć sredstava koja je Veroslava dobila na konkursu, hobi su pretvorili u mali porodični posao koji će i njoj i njenim sinovima omogućiti da zarade.

Fotografije: Fondacija „Ana i Vlade Divac“

Daliborka Smolović (41) iz Kragujevca je samohrana majka devojčice od sedam godina. Ona je pekarka i godinama pravi i prodaje torte i kolače. Njena želja je bila da otvori pekaru i nekoliko godina je sakupljala novac i kupovala delove opreme. Uz pomoć sredstava koja je dobila, njen mali lokal, „Pekara SM“ u naselju Aerodrom u Kragujevcu već je počeo da radi.

Svetlana Ranković (41) iz Kragujevca je samohrana majka dva sina. S obzirom na to da je već godinama nezaposlena, odlučila je da započne svoj posao. Zahvaljujući podršci koju je dobila kao dobitnica sredstava na konkursu za samohrane majke, Svetlana je pokrenula posao za pružanje usluga organizovanja svečanosti i korporativnih dešavanja.

Snežana Švediđ (33) iz Novog Sada je samohrana majka dve devojčice. Snežana je po struci vaspitačica, ali je bila više godina nezaposlena i iskoristila je jedan od programa prekvalifikacije koji su na raspolaganju osobama iz evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje. Nakon završene obuke za kozmetičarske usluge, prijavila se na konkurs sa idejom da otvori salon za negu lepote. Dobila je neophodnu opremu i počela da radi.

Vesna Krčmar (39) iz Novog Sada je samohrana majka koja je već nekoliko godina vlasnica i direktorka firme „Olson and Johanson“, koja se bavi kozmetičkim uslugama i obukama. S obzirom na to da je svesna poteškoća sa kojima se samohrane majke susreću, prijavila se Fondaciji „Ana i Vlade Divac“ sa idejom da proširi posao i zaposli još jednu samohranu majku.

Biljana Cakić (36) iz Leskovca je samohrana majka tri sina. Iako je diplomirani profesor srpskog jezika i književnosti, Biljana godinama nije uspevala da pronađe posao u struci. „*Imala sam samo ljubav prema deci i želju da im obezbedim bolji život. To je bila muka*“, priča Biljana. Budući da se bavila fitnessom, prijavila se na konkurs sa idejom da otvori fitness klub. Zahvaljujući

sredstvima Evropske unije, obezbedila je neophodnu opremu i započela posao. Nakon samo dva meseca od osnivanja fitness kluba, Biljana je počela da vodi grupne treninge za dame. Pored toga, ona je lični i kondicioni trener: „*Odziv je veliki pa sada mogu da zaradim i obezbedim svojoj deci kvalitetnije odrastanje*“.

Marina Ćuk (40) iz Beograda je od nedavno ponosna vlasnica prodavnice zdrave hrane „Kadifca“. Marina je raseljeno lice i samohrana majka dve devojčice od devet i četiri godine. Nakon što joj je suprug preminuo, a ona ostala bez posla, Marina je morala da preuzme inicijativu i pokrene sopstveni posao. Uz podršku koju je dobila kao dobitnica sredstava na konkursu, Marina je obezbedila neophodnu opremu za lokal, kako bi mogla da započne sa radom. U Zemun polju, gde se nalazi „Kadifca“, nema radnji ovog tipa pa „Kadifca“ polako postaje lokalna radnja u koju komšije rado svraćaju.

Ljubica Stojanović (36) iz Beograda je samohrana majka dečaka Luke, koji je autističan. S obzirom na obaveze koje ima oko Luke, Ljubici je važno da ima posao sa fleksibilnim radnim vremenom. Ljubica je završila Ekonomski fakultet u Beogradu ali je već godinama nezaposlena. Prijavila se na konkurs za samohrane majke sa idejom da započne pružanje knjigovodstvenih i konsalting usluga, kako bi sebi obezbedila stalno zaposlenje, ali i mogućnost da radi od kuće. Kao dobitnica sredstava za samozapošljavanje, Ljubica je dobila neophodnu kompjutersku opremu za rad i obuku za knjigovode.

Vesna Stošić (33) je samohrana majka iz Beograda koja je kroz učešće na konkursu pokrenula samostalnu zanatsku radnju za šivenje i prodaju odeće. Vesna, majka dve devojčice, već godinama se iz hobija bavi šivenjem. Sašila je preko 300 modela haljina pre nego što je odlučila da svoj hobi pretvori u poslovnu ideju, koju je Fondacija podržala u okviru konkursa. ■

Evropska unija u Srbiji podržava ekonomsko osnaživanje žena i kroz razvojni program Evropski PROGRES, za šta je, zajedno sa Vladom Švajcarske i Vladom Srbije, obezbedila 375.000 evra. Ovim sredstvima 45 žena iz 22 opštine sa jugoistoka i jugozapada Srbije pokrenuće svoja preduzeća dok će sam program budućim preduzetnicama pružiti mentorsku podršku i stručnu pomoć u vođenju posla kako bi se obezbedila održivost poslovanja. Kroz ove i druge aktivnosti uključujući i otvaranje dva socijalna preduzeća očekuje se da će do kraja 2017. godine biti obezbeđeno najmanje 85 novih radnih mesta u opštinama obuhvaćenim Programom.

REZULTATI

- Deset samohranih majki je započelo sopstveni posao
- Radionice „Samohrani roditelji i tržište rada“ održane su u pet gradova
- Objavljena je brošura „Zaštita samohranih roditelja u Republici Srbiji – analiza pravnog okvira i preporuke“
- Pokrenuta je inicijativa za izmenu relevantnih zakona koji direktno utiču na život samohranih roditelja
- Mala preduzeća pokrenuta u okviru projekta su se nakon godinu dana pokazala kao održiva

DUNAVSKI SLIV ZA ZELENI SAN

NAZIV PROJEKTA:
Dunavski sliv za zeleni san

SEKTOR:
Turizam, lokalni razvoj

VREDNOST PROJEKTA:
193.210 evra

INSTRUMENT:
IPA 2011

KORISNIK:
Lokalna samouprava

TRAJANJE:
Septembar 2013 – mart 2015.

Fotografije preuzete sa: www.pustolovina.rs

Kako postati vrhunska eko-turistička destinacija? Neke od odgovora na ovo pitanje dao je Pokret gorana Vojvodine: njihov projekat „Stream4Green“ imao je za cilj razvoj eko-turizma kao ključnog instrumenta za borbu protiv siromaštva, zaštitu životne sredine i unapređenje održivog razvoja. EU je finansijski podržala napore Pokreta gorana Vojvodine kroz projekat „Socio-ekonomski razvoj Dunavske regije u Srbiji“, koji sprovodi Austrijska razvojna agencija.

Projektom „Stream4Green“ iskorišćeno je obilje prirodnih lepota u okolini Sremskih Karlovaca kroz razvoj inovativnih i ekoloških turističkih proizvoda, a turistima je omogućeno da na autentičan način dožive gastronomiju, prirodu i rekreativne potencijale ovog kraja. Osim toga, projektom su članovi zajednice uključeni u razvoj zajedničkih proizvoda, čime je otvorena mogućnost za njihovo zapošljavanje. Jedan od postavljenih ciljeva bio je dobijanje međunarodnih sertifikata „Eco-label“ ili „Green Sticker“, koji su garancija ekološke orijentacije samog projekta.

„Najveći značaj projekta ogleda se u stvaranju novih perspektiva za razvoj Sremskih Karlovaca i okoline. I do sada je veliki broj turista posećivao grad i njegovu bližu okolinu, ali uvek u okviru jednodnevnih izleta, jer u ponudi nismo imali ništa što bi posetioce privuklo da se duže zadrže. Karlovci izlaze na Dunav na dva mesta - kod Koviljsko-petrovaradinskog rita i na obroncima Fruške Gore. Zahvaljujući projektu, posetioци mogu da uživaju ne samo u gradu, već i u njegovoj okolini“, kaže menadžer projekta Nikola Blagojević.

U okviru projekta nabavljena je vredna oprema, kojom je Planinska kuća „Stražilovo“ pretvorena u energetski efikasan objekat sa 50 kreveta, u potpunosti opremljen za organizaciju edukativnih i sportskih aktivnosti. Objekat, između ostalog, raspolaže veštačkom stenom za penjanje i modernim sportskim terenima. Prema rečima Nikole Blagojevića, ovi objekti su sada u vlasništvu lokalne zajednice, tačnije u vlasništvu Planinarsko-smučarskog društva „Stražilovo“.

Osim toga, nabavljena je i oprema za kampovanje za grupe do 30 ljudi, kao i 20 planinskih bicikala i obeleženo je oko 10 kilometara pešačke i biciklističke staze na Fruškoj Gori i u Koviljsko-petrovaradinskom ritu. Nabavljen je katamaran za prevoz turista preko Dunava, kao i pet kanua za rekreativnu vožnju rekom, što turistima daje priliku da istraže Dunav i uživaju u krajoliku.

Projekat je bio promovisan na međunarodnim (Utreht i Ljubljana u januaru 2015) i domaćim sajmovima (Beograd), i značajno je doprineo porastu broja turista u Sremskim Karlovcima i njegovoj okolini: „Naše procene pokazuju da nas je u maju 2016. posetilo 40 odsto više turista nego u maju prošle godine, a sve zahvaljujući opremi koja je kupljena i programima koji su razvijeni u okviru projekta“, rekao je Blagojević. Turisti dolaze iz celog sveta – od Litvanije do Sjedinjenih Američkih Država, a pažnju im najviše privlače biciklizam i boravak u eko-kampovima.

Posetiocima se nudi mnoštvo mogućnosti – od organizacije omladinskih ili školskih kampova do korporativnih paketa za kompanije i njihove zaposlene. Prema rečima zaposlenih u okviru projekta, među posetiocima je najpopularniji katamaran.

Projekat je, nakon završetka, postao samoodrživ i njegova realizacija je nastavljena. Kao posebno dostignuće ističe se činjenica da je desetero ljudi direktno zaposleno u Pokretu gorana Vojvodine, dok je 30 privrednih subjekata (pojedinaца i lokalnih preduzeća) indirektno uključeno u projekat i zahvaljujući tome ostvaruje profit.

Osim toga, lokalna preduzeća su dobila pristup novom tržištu: dobar primer za to je jedno ugostiteljsko preduzeće, kaže Blagojević. On takođe ističe da je oko 30 ljudi iz lokalne zajednice, zahvaljujući projektu, poboljšalo svoju ekonomsku situaciju.

Opština Sremski Karlovci je sufinansirala projekat sa 10.000 evra. Upitan da prokomentariše reakcije lokalnog stanovništva, menadžer projekta kaže: „Građani Sremskih Karlovaca su fantastično reagovali na projekat, jer je to prvi put da je opština podržala civilno-javno partnerstvo. Sve više ljudi se raspituje o budućim projektima u kojima bi eventualno učestvovali, a nas vide kao

jedine koji rade na nekom razvojnom projektu u opštini“.

Dodata vrednost, odnosno rezultat koji nije bio planiran pre početka projekta, jeste klaster u oblasti eko-turizma, koji je prevazišao očekivanja, usled čega je oformljena Lokalna akciona grupa (LAG) koja obuhvata pet opština: Šid, Sremske Karlovce, Beočin, Irig i mesne zajednice Mestin i Vizić u opštini Bačka Palanka. Njen naziv je „Lokalna akciona grupa Fruška Gora-Dunav“, ponosno kaže Blagojević.

U okviru projekta se radi i na razvoju novog imidža Sremskih Karlovaca i pozicioniranju grada na mapi atraktivnih destinacija eko-turizma.

Zvanično otvaranje turističke sezone 2016. godine obeleženo je 23. aprila, kada je oko 240 ljudi besplatno koristilo programe projekta. U toku je i promocija internet stranice projekta, kao i njegova promocija na društvenim mrežama, što nailazi na dobar odjek. No, najbolja promocija su uvek zadovoljni posetioci koje dočekuju lokalni domaćini, srećni što su u mogućnosti da zarade u svojoj unapređenoj lokalnoj zajednici. ■

REZULTATI

- Renovirana je Planinska kuća „Stražilovo“
- Izgrađena je letnja pozornica - konferencijska sala u Sremskim Karlovcima
- Obeleženo je 10 kilometara pešačkih i biciklističkih staza na Fruškoj Gori i u Koviljsko-petrovaradinskom ritu
- Desetero ljudi je zaposleno u Pokretu gorana Vojvodine
- Poboljšana je ekonomska situacija za 30 ljudi iz lokalne zajednice

OPŠTINSKE OBVEZNICE – NOVA ŠANSA ZA LOKALNI RAZVOJ

NAZIV PROJEKTA:
**Podrška opštinskim
finansijama,
komponenta 2
programa EU
Exchange 4**

SEKTOR:
Lokalni razvoj

VREDNOST PROJEKTA:
**5.800.000 evra
(ceo Exchange 4
program)**

INSTRUMENT:
IPA 2007

KORISNICI:
Lokalne samouprave

TRAJANJE:
**Maj 2013 –
septembar 2015.**

Šabac i Stara Pazova su prvi gradovi u Srbiji koji su emitovali opštinske obveznice javnom ponudom, što je omogućilo jeftinije i povoljnije finansiranje velikih infrastrukturnih objekata, a istovremeno omogućilo kupcima – građanima i kompanijama – da bezbedno i pod povoljnim uslovima ulože svoj novac. Kompletna emisija obveznica obavljena je uz podršku Stalne konferencije gradova i opština (SKGO), u okviru programa EU Exchange 4, koji finansira Evropska unija. Cilj programa EU Exchange 4 je da poboljša upravljanje u jedinicama lokalne samouprave u Srbiji i da unapredi nivo usluga u gradovima i opštinama kako bi se podstakao lokalni razvoj.

Građani te dve pilot opštine tako su bili prvi u mogućnosti da osete koristi opštinskih obveznica kao novog kanala finansiranja. To je bilo prvi put u Srbiji da su sve domaće i strane organizacije i građani bili u prilici da kupuju opštinske obveznice koje su emitovane na tržište, jer su prethodno obveznice bile dostupne isključivo za poznatog kupca.

Nakon priprema, u decembru 2014. emitovane su dugoročne opštinske obveznice Grada Šapca, u vrednosti od 400 miliona dinara (oko 3,3 miliona evra), uz podršku SKGO i Banke Intesa, kao izabranog pokrovitelja. Potražnja za obveznicama je bila 50 odsto viša nego ponuda. Zvanični rezultati saopšteni su 12. januara 2015, kada je i potvrđeno da će se prikupljena sredstva iskoristiti za obnovu gradskog bazena.

„Zadovoljan sam uspehom zajedničkog projekta Grada Šapca i SKGO koji se odnosi na emisiju opštinskih obveznica. Zahvalan sam svim kupcima obveznica, kako građanima koji su kupili obveznice u vrednosti od 26 miliona dinara, tako i poslovnim licima, odnosno privrednim subjektima koji su ovu ponudu prepoznali kao način zarade. Sada smo obezbedili sve uslove za rekonstrukciju i dogradnju gradskog bazena“, istakao je gradonačelnik Šapca Nebojša Zelenović.

Generalni sekretar SKGO Đorđe Staničić je istakao da je „Grad Šabac prva lokalna samouprava u Srbiji koja je javnom ponudom emitovala obveznice namenjene domaćim i stranim, pravnim i fizičkim licima, i tako pružila odličan primer ostalim gradovima i opštinama“.

„Građani su u prilici da vide kako se, ulaganjem sopstvenih sredstava, realizuju kapitalni infrastrukturni objekti u njihovim sredinama, a po isteku roka, novac im se vraća sa kamatom značajno većom od one koju bi dobili štednjom u banci“, rekao je Staničić.

Pomoćnik generalnog sekretara za finansije SKGO Aleksandar Bučić, koji je ujedno koordinator komponente 2 programa EU Exchange 4, ukazao je na to da je Šabac prvi grad čijim se hartijama od vrednosti trgovalo na Beogradskoj berzi, što je značajno za tržište kapitala u čitavoj Srbiji. Rekonstruisan i dograđen bazen u Šapcu otvoren je šest meseci po završetku prodaje obveznica, 17. juna 2015.

Fotografija: Goran Sivački

Nakon tog uspešnog starta, utrtr je put za još jednu uspešnu priču - opština Stara Pazova emitovala je opštinske obveznice u maju 2015. Takođe uz podršku SKGO i UniCredit banke kao izabranog pokrovitelja, ova opština je uspešno plasirala ceo paket hartija od vrednosti u visini od 125 miliona dinara (oko 1,5 miliona evra) tokom perioda upisa koji je trajao od 4. do 19. maja. Potražnja pravnih i fizičkih lica bila je oko 2,7 puta veća od ponude.

Javno emitovanje obveznica omogućilo je svim zainteresovanim investitorima, domaćim i stranim pravnim i fizičkim licima da kupe obveznice opštine Stara Pazova. Ukupno je emitovano 12.500 obveznica indeksiranih u evrima, svaka pojedinačne vrednosti 10.000 dinara i uz godišnju kamatu od šest odsto. Emitovanjem opštinskih obveznica obezbeđena su sredstva za renoviranje centra u Novoj Pazovi, izgradnju sportske hale sa kuglanom u selu Golubinci i izgradnju vrtića u selu Belegiš.

„Veoma je značajno to što kroz ovakvu saradnju građani mogu istovremeno da doprinesu uređivanju lokalne zajednice i štede kao da su novac uložili u banku. Postoji interesovanje i naša namera je da slične aktivnosti sprovedemo u bliskoj budućnosti, u najboljem interesu građana“, rekao je predsednik opštine Stara Pazova Đorđe Radinović.

Predstavnici SKGO su istakli značaj podrške koju je celom procesu pružila Delegacija EU u Srbiji, kroz programe EU Exchange 3 i EU Exchange 4.

Fotografije: Jugoslav Radojević

Prema njihovoj oceni, emisija opštinskih obveznica u Staroj Pazovi, koja je „više nego uspešno realizovana“, pravi je pokazatelj perspektive za ove hartije od vrednosti na domaćem tržištu kapitala, kao i budućnosti koja je u finansiranju lokalnih investicionih projekata. „Već smo imali povratnu informaciju iz drugih gradova i opština koji žele da slede primer Stare Pazove; pored motivisanja građana da investiraju u svoje zajednice, za nas u SKGO, to je bio primarni cilj“, rekao je Aleksandar Bučić.

REZULTATI

- Gradski bazen u Šapcu je dograđen i rekonstruisan; otvoren je u junu 2015.
- Novac preostao od prodaje obveznica u Šapcu iskorišćen je za postavljanje uličnog osvetljenja i uređenje parka

ZAŠTO SU OPŠTINSKE OBVEZNICE DOBRA INVESTICIJA?

- Prihodi koji se ostvaruju po osnovu obveznica su potpuno oslobođeni plaćanja poreza (za razliku od štednje u evrima u banci gde je porez 15 odsto). Izuzet ostvarenog prihoda, građani kupovinom obveznica dobijaju most, vrtić, novu ulicu ili drugi projekat lokalne infrastrukture, isključivo kapitalne investicije.
- Iza ovakve investicije stoje grad ili opština sa svojim budžetom kao garancijom.
- Građani mogu svoje obveznice da prodaju u svakom trenutku na sekundarnom tržištu tj. na Berzi, te imaju likvidniju investiciju nego što je depozit u banci (razoročavanjem depozita gubi se kamata, a prodajom obveznica može se čak dodatno zaraditi na razlici između kupovne i prodajne cene obveznica).

Najvažnija novina ove emisije je to što građani mogu da budu kupci opštinskih obveznica. Trenutno, građani Republike Srbije drže preko 8 milijardi evra štednje u kratkoročnim depozitima (do godinu dana), a kamate na štednju u evrima tokom prethodnih godina značajno su pale i maksimalna godišnja kamata za ovu vrstu štednje sada iznosi svega 1-2 odsto. Kada grad ili opština odluče da emituju obveznice i da omoguće njihovu kupovinu, građanima se pruža mogućnost da ulože novac u razvoj svog grada i ostvare zaradu po osnovi kamate. Kamata koju građani tom prilikom ostvaruju daleko je povoljnija od kamate koju mogu dobiti prilikom klasične štednje.

PODRŠKA OBRAZOVANJU NAJMLAĐIH

NAZIV PROJEKTA:

Unapređenje predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Srbiji (IMPRES)

SEKTOR:

Obrazovanje

VREDNOST PROJEKTA:

3.750.000 evra

INSTRUMENT:

IPA 2009

KORISNIK:

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

TRAJANJE:

Februar 2011 – april 2014.

U autobusu – putujućem vrtiću, koji pripada Predškolskoj ustanovi „Ljubica Vrebalov“ iz Požarevca, deca iz romskih porodica pohađaju predškolski program. U pratnji vaspitačice Ivane Vratonjić oni u putujućem vrtiću svakog dana provode četiri sata. „Deca su se brzo adaptirala. Vreme provodimo igrajući se, družeći se, radimo na unapređivanju jezičke i fizičke kulture, higijenskih navika“, kaže vaspitačica.

Autobus – putujući vrtić je donacija Evropske unije predškolskoj ustanovi, u okviru projekta IMPRES. Projekat je u saradnji sa Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja sproveden u periodu od februara 2011. do aprila 2014, a finansirala ga je EU sa 3,75 miliona evra. To je bio prvi projekat ikada sproveden u oblasti predškolskog obrazovanja u zemlji, a njegov cilj je bio podizanje kvaliteta predškolskih programa i proširenje kapaciteta predškolskih ustanova.

U projektnim aktivnostima je učestvovalo 15 pilot opština: Požarevac-Kostolac, Petrovac na Mlavi, Arandelovac, Leskovac, Kruševac, Ražanj, Surdulica, Gadžin Han, Bela Palanka, Užice, Tutin, Ruma, Beočin, Šabac i Mali Zvornik.

Tokom projekta su razvijeni posebni i specijalizovani programi za predškolske ustanove prilagođeni različitim potrebama dece i roditelja. Obezbeđeno je devet mini kombija i jedan autobus - putujući vrtić za prevoz dece iz ruralnih i udaljenih oblasti do predškolskih ustanova.

Trogodišnja Anđela iz sela nadomak opštine Mali Zvornik nije pohađala vrtić jer živi u udaljenom planinskom selu, nema nikoga ko bi je vozio do vrtića niti je za nju bilo mesta u prepunom vrtiću. Još četrdesetoro dece iz nekoliko okolnih sela nije imalo mogućnost da se igra i ide u vrtić sa vršnjacima. Uprkos naporima opštine i dobroj volji zaposlenih u Predškolskoj ustanovi „Crvenkapa“, ovoj deci je bila uskraćena prilika da odrastaju u obdaništu jer za njih nije bilo mesta, a problem prevoza je ostao nerešen. Zahvaljujući projektu IMPRES, mini kombi svakog dana odvozi Anđelu i njene drugare do vrtića u kom je za njih razvijen poseban program, te ih nakon boravka u vrtiću vraća kući. Prevoz je

besplatan, a osim dece, zadovoljni su i roditelji i vaspitači.

Zahvaljujući projektu, širom Srbije je u predškolsko obrazovanje uključeno 1.700 dece uzrasta od tri do pet i po godina. Ova deca ranije nisu imala priliku da dolaze u vrtić jer žive u seoskim domaćinstvima, roditelji su im uglavnom nezaposleni, a njihovi domovi se nalaze u udaljenim oblastima do kojih nema prevoza.

Kroz projekat IMPRES je finansirana i izgradnja sedam montažnih objekata koji se koriste kao vrtići u Šapcu, Rumi, Užicu, Kruševcu, Leskovcu i Tutinu. Liste čekanja za upis u vrtiće su ukinute ili makar skraćene. Roditeljima je pružena prilika da svoju decu upišu u predškolsko na vreme i obezbede im bolje obrazovanje. Donirana oprema treba da obezbedi deci, naročito onoj iz ugroženih grupa (iz seoskih i siromašnih naselja, romskih ili drugih manjinskih grupa, deci sa invaliditetom itd.) bolji pristup predškolskom obrazovanju.

U opštini Mali Zvornik deca iz ugroženih grupa pohađaju posebne programe razvijene u okviru projekta. Više od 50 predškolaca iz sedam sela

Fotografije: Arhiva projekta

učestvuje u svakodnevnim aktivnostima posebnih programa – igraonica, koji se organizuju u osnovnoj školi u selu Brasina.

„Uočljiv je napredak u svakom pogledu, u disciplini, socijalizaciji dece. I meni je lakše da provodim vreme sa njima, jer se navikavaju na školu“, kaže majka iz sela Brasine čije je dete uključeno u predškolsko vaspitanje i obrazovanje. „Družimo se, i na taj način uspevamo da razvijemo osećaj pripadnosti grupi, osećaj tolerancije i razumevanja“, dodaje Nataša Ristić, vaspitačica.

Dodata vrednost projekta je uvođenje dobre evropske prakse: predstavnici Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, prosvetni savetnici, predstavnici predškolskih ustanova koji su uključeni u projekat i članovi projektnog tima su u martu 2014. učestvovali u studijskoj poseti Gentu u Belgiji.

Tokom projekta organizovane su edukacije, radionice i seminari za predstavnike lokalnih samouprava i zaposlene u predškolskim ustanovama. Pružena je podrška u organizovanju mreže predškolskih ustanova i u izradi nacrtu novih pravilnika kako bi se stvorila odgovarajuća zakonska osnova za predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Prema podacima Ministarstva prosvete, u 2002. godini predškolskim obrazovanjem bilo je obuhvaćeno 32 odsto dece uzrasta od dve do šest godina, u 2009.

Otvaranje vrtića u Kruševcu

godini 47 odsto, dok je u 2011. i 2012. procenat dece obuhvaćene institucionalnim predškolskim vaspitanjem iznosio 48 odsto.

REZULTATI

- 1.700 dece uzrasta od tri do pet i po godina, širom Srbije, uključeno je u predškolsko obrazovanje
- Otvoreno je sedam vrtića
- Predškolskim ustanovama je kupljeno i isporučeno 10 vozila – devet mini kombija i jedan autobus
- Organizovan je svakodnevni prevoz dece od kuće do vrtića i nazad

ZA BOLJI ŽIVOT: POMOĆ U TEŠKIM VREMENIMA

NAZIV PROJEKTA:

**Podrška Evropske
unije poboljšanju
uslova života
prisilnih
migranata**

SEKTOR:

**Podrška izbeglicama
i interno raseljenim
licima**

VREDNOST PROJEKTA:

14.200.000 evra

INSTRUMENT:

IPA 2012

KORISNICI:

**Komesarijat za
izbeglice i migracije
Republike Srbije,
Kancelarija za
Kosovo i Metohiju
Vlade Rep. Srbije**

TRAJANJE:

**Januar 2014 –
april 2016.**

Šardan Avdulji (36) je rođen u Gnjilanu na Kosovu, gde je živio do 1999. godine, kada je u potrazi za sigurnijim i boljim životom prebegao u Bujanovac. Usled loše materijalne situacije dobio je skroman smeštaj u kolektivnom centru „Salvatore“, gde su uslovi bili daleko od zadovoljavajućih. Svoj poziv video je u humanitarnom radu, pa je počeo da volontira u bujanovačkom Crvenom krstu. Upravo tu je sreo Turkijanu, koja će kasnije postati njegova supruga i majka njihovo troje dece. Iako sa pet članova, porodica Avdulji je i dalje živela u maloj sobi u kolektivnom centru. Šardan i Turkijana su nastavili da rade u Crvenom krstu; godine su prolazile i oni su uspeali da uštede dovoljno novca da kupe malu parcelu u Bujanovcu. Kada su čuli za mogućnost da se kroz projekat Evropske unije „**Za bolji život**“ prijave za dobijanje montažne kuće, bili su presrećni – posle 16 godina života u kolektivnom centru, videli su šansu da otvore novo poglavlje u životu. Podneli su prijavu i nakon što je utvrđeno da ispunjavaju uslove, dobili su montažnu kuću; pomogla im je organizacija „Housing centar“, koja realizuje projekat, tako što je opremila kuću, pomogla u dobijanju građevinske dozvole i povezivanju objekta na infrastrukturnu mrežu. U decembru 2015, porodica Avdulji se uselila u svoju kuću od 60 kvadratnih metara u Bujanovcu i zaista otvorila novo životno poglavlje, puno šansi.

Avdulji su jedna od 189 porodica koje su u okviru projekta „Za bolji život“ dobile montažne kuće, opremljene za stanovanje. To su izbegličke ili

porodice prisilnih migranata čiji su članovi godinama živeli u kolektivnim centrima.

Uz budžet od 14,2 miliona evra, ovaj projekat EU jedan je od najvećih u oblasti pružanja podrške izbeglicama u Srbiji. Osmišljen je tako da pruža bespovratnu finansijsku pomoć izbeglicama, interno raseljenim licima i povratnicima po osnovu sporazuma o readmisiji. Cilj projekta je da obezbedi uspešnu integraciju i adekvatne životne uslove prisilnim migrantima koji odluče da ostanu u Srbiji, kao i da pomogne u obzbeđivanju održivog povratka onima koji žele da se vrate na Kosovo. Projekat treba da dovede do zatvaranja preostalih kolektivnih centara (u avgustu 2016. godine u Srbiji je bilo samo 8 takvih centara, dok ih je u januaru 2014, pred početak projekta, bilo 33).

Projekat se sprovodi u saradnji sa Komesarijatom za izbeglice i migracije Republike Srbije i Kancelarijom za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, kao i partnerima – organizacijom HELP, Danskim savetom za izbeglice i Visokim komesarijatom UN za izbeglice.

Tokom tri godine trajanja projekta, aktivnosti usmerene ka pružanju pomoći izbeglicama i raseljenim licima realizovane su u nekoliko oblasti: sa opštinama širom Srbije potpisani su ugovori o saradnji u izgradnji stambenih objekata; stanovi i montažne kuće dodeljeni su porodicama koje su godinama, čak decenijama, živle u kolektivnim

Porodica Avdulji u kolektivnom centru

centrima u Beloj Palanci, Beogradu, Bujanovcu, Kladovu, Kragujevcu, Pančevu, Rači, Šapcu ili Vranju. Onim porodicama koje su odlučile da se vrate na Kosovo obezbeđen je održivi povratak; organizovani su informativni sastanci na kojima je porodicama pružana podrška u rešavanju administrativnih problema; mnogobrojne su porodice koje su dobile opremu za započinjanje sopstvenog biznisa u poljoprivredi ili drugim oblastima. Ukupno je 220 porodica dobilo pomoć pri povratku na Kosovo, 110 porodica je dobilo individualne povratničke pakete pomoći, dok je 13 grupa povratnika sa 28 članova dobilo bespovratnu finansijsku pomoć da započne sopstveni biznis, a 13 povratničkih grupa sa 42 člana pohađalo je obuku za izradu biznis planova. Iako se njihove životne priče veoma razlikuju, svima je nešto zajedničko: potraga za boljim životom.

Predaja montažnih kuća u Kladovu, maj 2015.

Slaviša Miliković (40) vratio se u Srbobran (opština Istok na Kosovu), sa suprugom i dvoje dece. On je član povratničke grupe „Osojane“, koja je dobila grant u vrednosti od 50.000 evra kako bi započela sopstveni biznis. Glavna delatnost povratničke grupe je poljoprivreda i sredstva su iskorišćena za nabavku poljoprivrednih mašina – dva traktora, sečice, tanjirače, berači kukuruza i pšenice. Mašine su stigle u avgustu 2015, čemu je prethodilo šest meseci obuke i mentorske podrške, kako bi se povratnicima pomoglo da registruju preduzeće i započnu posao.

„Kada kažem da je ovo ogromna pomoć koja nam je promenila živote, ne govorim samo u ime svoje porodice, već u ime svih porodica... Planiramo da novac koji zaradimo od prodaje pšenice i kukuruza uložimo u kupovinu još nekih mašina i da proširimo naš biznis“, kaže Slaviša.

Šardan Avdulji ispred nove porodične kuće

Kroz projekat, opštine Arilje, Batočina, Bojnik, Kula, Ruma, Sombor, Topola, Vranje i Vrbas aktivno su učestvovala u integraciji izbegličkih i porodica prisilnih migranata i raseljenih: pomogle su porodicama da nabave građevinski materijal i opremu, kao i da im se dopreme i postave montažne kuće, a podržale su i njihovo ekonomsko osnaživanje. Tako je za Jelenu Milošević (57), ekonomistu koja je sa porodicom 1992. godine izbegla iz Sarajeva a sada živi u Arilju, ekonomsko osnaživanje značilo dobijanje paketa pomoći za pokretanje sopstvenog biznisa (kancelarijska oprema, kompjuter, štampač...) koji joj je omogućio da otvori računovodstvenu agenciju i bavi se svojom profesijom. ■

*Ova oznaka je bez prejudiciranja stavova o statusu i u skladu je sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova

REZULTATI

- 189 porodica dobilo je montažne kuće, opremljene za stanovanje
- 191 porodica dobila je opremljene stanove
- 110 porodica dobilo je povratničke pakete kojima se pomaže njihov povratak na Kosovo
- 10 start-up biznisa je pokrenuto
- 220 porodica dobilo je pomoć da se vrati na Kosovo
- Profesionalne obuke organizovane su za 13 povratničkih grupa sa 42 člana
- 13 povratničkih grupa sa 28 članova dobilo je bespovratnu finansijsku pomoć za opremu potrebnu za započinjanje sopstvenog posla
- Zatvoreni su kolektivni centri

MODEL PALIJATIVNE NEGE UVEDEN ZAHVALJUJUĆI EVROPSKOJ UNIJI

NAZIV PROJEKTA:

**Razvoj
palijativnog
zbrinjavanja u
Republici Srbiji**

SEKTOR:

Zdravstvo

VREDNOST PROJEKTA:

3.300.000 evra

INSTRUMENT:

IPA 2010

KORISNIK:

**Ministarstvo
zdravlja
Republike Srbije**

TRAJANJE:

**Mart 2011 –
novembar 2014.**

Fotografija preuzeta sa: www.palliativecareserbia.com

Od januara 2014. godine o pacijentima koji boluju od neizlečivih bolesti u Čačku i okolini posebno brinu jedna doktorka i sedam medicinskih sestara/tehničara, na Odeljenju za palijativno zbrinjavanje čačanske Opšte bolnice. Dr Danka Dragičević i njene kolege su posvećeni pacijentima i njihovim porodicama 24 časa dnevno. Vrata na kojima je slika raširenih ruku i leptira, porodicama su uvek otvorena, a o njihovim najbližima brine se danonoćno. Oni su oboleli od teških hroničnih progresivnih bolesti koje prati hronični bol, od raka, neuroloških i kardiovaskularnih bolesti... To uglavnom nisu umirući pacijenti, ali je svima zajednička dijagnoza - neizlečiva bolest. Zbrinjavanje pacijenata u tom teškom stanju, kao i briga o umirućim pacijentima i porodicama u periodu žalosti, samo su deo palijativnog zbrinjavanja.

Svetska zdravstvena organizacija definiše palijativno zbrinjavanje kao „pristup kojim se poboljšava kvaliteta života pacijenata suočenih sa neizlečivom bolešću, kao i njihovih porodica, kroz prevenciju i olakšavanje patnji putem ranog otkrivanja i besprekorne procene i lečenja bola i drugih simptoma bolesti – fizičkih, psiholoških i duhovnih“.

U Srbiji je palijativno zbrinjavanje bilo relativno nasumično organizovano u bolnicama i kliničkim

centrima, tako da je briga o pacijentima u terminalnom stadijumu bila uglavnom prepuštena porodici. Zabrinjavajući trend rasta stope smrtnosti od neizlečivih bolesti (malignih i nemalignih) bio je još jedan razlog da se u martu 2011. započne projekat „Razvoj palijativnog zbrinjavanja u Republici Srbiji“, sa ciljem da se pruži podrška srpskim vlastima u naporima da se razvije služba palijativnog zbrinjavanja, u skladu sa Nacionalnom strategijom za palijativno zbrinjavanje i međunarodnom praksom. Vodeći princip bio je taj da je uklanjanje bola i pristup palijativnoj nezi osnovno ljudsko pravo.

Odeljenje za palijativno zbrinjavanje Opšte bolnice u Čačku osnovano je i opremljeno upravo kroz ovaj projekat, kao i još 14 jedinica istog tipa širom Srbije. Za tri i po godine projekat je razvio model palijativnog zbrinjavanja, pomogao otvaranje i opremanje 15 jedinica za palijativno zbrinjavanje, dok su za medicinsko osoblje organizovane obuke za pružanje palijativne nege, koje je pohađalo više od 1.200 zdravstvenih i socijalnih radnika. Kroz projekat je omogućeno uvođenje predmeta Palijativno zbrinjavanje u nastavni program medicinskih fakulteta, visokih medicinskih škola i Fakulteta političkih nauka (smer za socijalni rad).

Soba u Jedinici za palijativno zbrinjavanje, Opšta bolnica Zrenjanin

Fotografije preuzete sa: www.bolnica.org.rs

REZULTATI

- Razvijen je model palijativnog zbrinjavanja i set pratećih dokumenata: standardi, instrumenti i smernice za kliničku praksu palijativnog zbrinjavanja
- Otvoreno je 15 jedinica za palijativno zbrinjavanje širom Srbije
- Palijativno zbrinjavanje uvedeno je u nastavni program medicinskih fakulteta, visokih medicinskih škola i Fakulteta političkih nauka – smer za socijalni rad
- Više od 1.200 zaposlenih u ustanovama zdravstvene i socijalne zaštite edukovano je za pružanje palijativne nege
- Predlog izmena Zakona o zdravstvenoj zaštiti kojima bi se omogućilo osnivanje centara za palijativno zbrinjavanje čeka na usvajanje u parlamentu
- Povećana je dostupnost osnovnih lekova za palijativno zbrinjavanje

Evropska unija finansirala je projekat sa 3,5 miliona evra; sredstva su uložena u organizovanje obuka o palijativnom zbrinjavanju, osnivanje službi za palijativno zbrinjavanje, nabavku vozila za domove zdravlja i timove za kućnu negu, kao i medicinske opreme za jedinice palijativnog zbrinjavanja u opštim bolnicama i kliničko-bolničkim centrima. Ministarstvo zdravlja, koje je učestvovalo u sprovođenju projekta, finansiralo je obnovu prostorija u zdravstvenim ustanovama koje su kasnije postale jedinice za palijativno zbrinjavanje.

U Zrenjaninu, pacijenti i njihove porodice pohvalno govore o osoblju jedinice za palijativno zbrinjavanje, koja je otvorena pri Opštoj bolnici „Dr Đorđe Joanović“: tu dobijaju podršku od momenta postavljanja dijagnoze teške bolesti do trenutka velike tuge kada se porodica oprašta od svog člana.

O pacijentima se brinu jedan lekar i pet medicinskih sestara. Jedinica je izgrađena u septembru 2012. godine, na mestu nekadašnjeg odeljenja hirurgije; prostire se na 440 kvadratnih metara i ima osam postelja za pacijente kao i dnevni boravak za pacijente i njihove porodice. Popunjenost kapaciteta je od 90 do 100 odsto, a najviše je zbrinuto onkoloških pacijenata, oko 95 odsto ukupnog broja obolelih.

R.J, sredovečni Vojvođanin, boluje od neizlečive bolesti. Nakon samo nekoliko dana provedenih u jedinici, kaže da se oseća mnogo bolje. Svakodnevno

su ga obilazili članovi porodice i provodili vreme sa njim. Na televizoru u sobi u kojoj je smešten, pratio je utakmice Svetskog fudbalskog prvenstva.

„U nekim situacijama, kada je reč o pacijentima koji već dugo boluju, ukoliko ispunjavaju prethodno definisane uslove, mi ih primamo na odeljenje kako bi starateljima koji konstantno nose teret zbrinjavanja teško bolesnog pacijenta pružili mogućnost odmora i oporavka da bi bili u stanju da nastave da se staraju o pacijentu kod kuće. U timu imamo i psihologa, fizijatra i fizioterapeuta, socijalnog radnika i sveštenika koje angažujemo po potrebi“, kaže dr Nedeljka Boškov, načelnica Odeljenja produžene nege u okviru koga je smeštena Jedinica palijativne nege.

U Čačku, dr Danka Dragičević iznosi iskustva nakon nekoliko meseci rada jedinice za palijativno zbrinjavanje: „Ljudi misle da se kod nas dolazi da se umre, ali ovo nije odeljenje za umiranje. Mi pomažemo pacijentima kada im se stanje pogorša. Oni provedu kod nas nekoliko dana, što mnogo znači njihovim porodicama. Pacijenti su zadovoljni pažnjom koju dobijaju. Sestre ih hrane, izvode napolje, sede uz njih ako je potrebno cele noći. Teško je ne vezati se za ovakve pacijente, ali to je život“. Jedan od njenih pacijenata, 54-godišnji S.K. oboleo od raka pluća, nakon šest dana provedenih u jedinici za palijativno zbrinjavanje, kratko kaže da su ga vratili u život i dodaje: „Nisam ni znao da ovo odeljenje postoji... bilo bi dobro da takve službe postoje svuda u Srbiji“.

MONITORING KVALITETA VAZDUHA U SRBIJI

NAZIV PROJEKTA:
Pomoć Evropske unije pri upravljanju kvalitetom vazduha

SEKTOR:
Zaštita životne sredine

VREDNOST PROJEKTA:
6.000.000 evra

INSTRUMENTI:
**CARDS 2006,
IPA 2007-2012**

KORISNICI:
Agencija za zaštitu životne sredine Republike Srbije (SEPA) i Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine

TRAJANJE:
Novembar 2009 – april 2012.

Problemi kvaliteta vazduha sa kojima se suočava Srbija slični su onima u drugim industrijalizovanim zemljama, posebno u gradovima i centrima privredne aktivnosti sa visokim potencijalom zagađenja. Industrija energetike, topionice čelika i saobraćaj, kao i upotreba fosilnih goriva i drveta u privatnim kućama, doprinose lošem kvalitetu vazduha u skoro svim aglomeracijama u Srbiji, što ima negativan uticaj na javno zdravlje i životnu sredinu. Kako bi se situacija popravila, Srbija je odlučila da u svoje zakonodavstvo uvede standarde kvaliteta vazduha koji važe u Evropskoj uniji kao i da razvije kapacitete kako bi ove standarde vremenom dostigla. To je zahtevalo poboljšanje pravnih i institucionalnih okvira za zaštitu i upravljanje kvalitetom vazduha, podršku prvoj proceni kvaliteta vazduha u Srbiji, razvoj akcionih planova za čistiji vazduh u odabranim aglomeracijama i jačanje kapaciteta na centralnom i lokalnom nivou. Preduslov je bio uspostavljanje stanica za monitoring kvaliteta vazduha, što je učinjeno zahvaljujući sredstvima EU.

Podrška Evropske unije iznosila je šest miliona evra i iskorišćena je za izgradnju kapaciteta, prvenstveno kroz projekte partnerske saradnje (twinning) sa nadležnim institucijama iz zemalja

EU, i za ulaganja u postojeću infrastrukturu za monitoring kvaliteta vazduha.

Najznačajniji podsticaj uspostavljanju nacionalnog automatskog monitoringa kvaliteta vazduha u Srbiji bio je projekat „Nabavka opreme za stanice za monitoring kvaliteta vazduha“, koji je realizovan u okviru programa CARDS. Pripreme aktivnosti i veći deo projekta sprovedeni su u periodu od 2008. do 2010, a projekat je završen 2011. godine.

U okviru projekta nabavljena je oprema za monitoring kvaliteta vazduha, pružena je tehnička pomoć za razvoj strategije za monitoring kvaliteta vazduha, kao i podrška za jačanje administrativnih kapaciteta za upravljanje kvalitetom vazduha. Takođe, sprovedena je nabavka i ugradnja 28 automatskih mernih stanica i pripadajuće laboratorijske opreme. Ta oprema je bila osnova mreže za monitoring kvaliteta vazduha, kojom je upravljala Agencija za zaštitu životne sredine Republike Srbije (SEPA). Zahvaljujući prikupljenim podacima, prva procena kvaliteta vazduha je izvedena 2011. godine. Zoniranje Srbije koje je usledilo, omogućilo je nadležnima da utvrde oblasti u kojima je kvalitet vazduha dobar, loš i one oblasti u kojima je poboljšanje kvaliteta vazduha neophodno.

Fotografije preuzete sa: www.sepa.org.rs

Merne stanice su postavljene na 28 lokacija: u Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Boru, Pančevu, Kikindi, Sremskoj Mitrovici, Šapcu, Loznici, Obrenovcu, Smederevu, Kostolcu, Valjevu, Zaječaru, Kragujevcu, Paraćinu, Čačku, Užicu, Kraljevu, Kruševcu, Kameničkom Visu, Kopaoniku i Vranju. Dodatnih 12 mernih stanica obezbeđeno je naknadno i to je učinio tadašnji Fond za zaštitu životne sredine.

„Evropska unija finansirala je ugradnju 28 automatskih stanica i niz veoma skupih analitičkih instrumenata za Nacionalnu laboratoriju, kako bi sistem bio upotpunjen. Fond za zaštitu životne sredine i drugi donatori su učestvovali u nabavci 12 dodatnih stanica, čime je oformljena najgušća mreža i najbolji sistem ove vrste na Balkanu“, ocenio je direktor SEPA-e Miloš Živković.

Nacionalna mreža za automatski monitoring kvaliteta vazduha, kojom upravlja SEPA, obezbeđuje pouzdane podatke za procenu kvaliteta vazduha u skladu sa nacionalnim i zakonodavstvom EU. Nacionalna mreža se zasniva na uobičajenim metodama i kriterijumima, zahvaljujući kojima su prikupljeni podaci o zagađenju vazduha reprezentativni i uporedivi na nivou države. Za prikupljanje podataka se koriste standardizovane tehnike merenja i jedinstvena oprema na svim mernim stanicama. Građanima Republike Srbije je konačno omogućeno da od kuće prate podatke o kvalitetu vazduha u realnom vremenu. Na strateškom nivou, planovi za kvalitet vazduha su usvojeni u tri pilot grada, odnosno opštine – Boru, Novom Sadu i Beogradu.

„Jedan od osnovnih rezultata pomoći Evropske unije je priprema tri pilot plana za kvalitet vazduha, za aglomeracije Beograd, Novi Sad i

Bor. Imajući u vidu da ovi planovi predstavljaju relativno novo oruđe u oblasti zaštite vazduha u Srbiji i da se njihova upotreba planira u zonama i aglomeracijama sa niskim kvalitetom vazduha (III kategorija), ova aktivnost je veoma značajna za Srbiju“, ocenila je Dušica Radojičić, savetnica u Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine.

Plan za kvalitet vazduha za aglomeraciju Bor, usvojen 2013. godine, bio je prvi te vrste u Srbiji. Topionica bakra u Boru je prepoznata kao primarni izvor zagađenja sumpor-dioksidom; kako bi problem zagađenja bio rešen, bilo je neophodno izgraditi novu topionicu. Koncentracija sumpor-dioksida u Boru bi trebalo da bude smanjena za 90 odsto u odnosu na trenutni nivo zagađenja.

„Uvođenje metoda za merenje kvaliteta vazduha koje se koriste u Evropskoj uniji zahtevalo je obuku lokalnih stručnjaka za analizu rezultata merenja. Projekti izgradnje kapaciteta koje finansira EU omogućili su stručnjacima iz SEPA-e, kao i predstavnicima lokalnih samouprava, da nauče ispravne procedure merenja, kontrole, obrade i analize rezultata merenja radi dobijanja valjanih procena kvaliteta vazduha na nivou Republike Srbije“, kaže Tihomir Popović, šef Odeljenja SEPA-e za kontrolu kvaliteta vazduha.

Ova strateška investicija potpomognuta je investicijama od više od sto miliona evra usmerenim na direktno smanjenje zagađenja vazduha u energetske sektoru, kao i na mere energetske efikasnosti. Drugi programi koje finansira EU, poput onih koji investiraju u sprečavanje i kontrolu industrijskog zagađenja kao i u regionalne centre za upravljanje otpadom, takođe su direktno uticali na smanjenje zagađenja vazduha. ■

REZULTATI

- Unapređeni su pravni i institucionalni okviri za zaštitu i upravljanje kvalitetom vazduha
- Građanima Srbije su dostupne informacije o kvalitetu vazduha, koje se mogu pronaći na internetu u realnom vremenu. Aktuelni sistem kvaliteta vazduha obezbeđuje blagovremena upozorenja u slučaju prekoračenja graničnih vrednosti zagađivača vazduha, uključujući slučajeve industrijskih nesreća
- Podela Srbije na zone i aglomeracije prema kvalitetu vazduha i njihovim svojstvima omogućava procenu kvaliteta vazduha i upravljanje u skladu sa standardima Evropske unije koji su transponovani u Zakon o zaštiti vazduha
- Građani koji žive u naseljima sa problematičnim kvalitetom vazduha imaju direktne koristi od primene planova za kvalitet vazduha
- Kapacitet za procenu, nadzor i izveštavanje, koji je izgrađen u Agenciji za zaštitu životne sredine, a u skladu sa standardima Evropske unije, uliva građanima poverenje u kredibilitet podataka koji su važni za njihovo blagostanje, kao i poverenje u ovu instituciju

KAKO EU FINANSIRA „KVANTNE SKOKOVE” U SRBIJI

NAZIV PROJEKTA:
Institut BioSens

SEKTOR:
Istraživanje i razvoj

VREDNOST PROJEKTA:
Više od 10 miliona evra kroz 14 realizovanih FP7 projekata

INSTRUMENTI:
FP7 – Sedmi okvirni program za istraživanje i razvoj; Horizont 2020

TRAJANJE:
2007 – nadalje

Fotografije: Institut BioSens

Nama u BioSensu su evropska sredstva promenila život. Mi sada ovde imamo 50 mladih ljudi, od toga 30 doktora nauka, koji bi svi bili u inostranstvu da nije bilo sredstava Evropske unije.“ Ovako profesorka Vesna Crnojević-Bengin, direktorka za istraživanje Instituta BioSens iz Novog Sada, opisuje uticaj koji su EU projekti imali na rad te institucije.

Institut, smešten u modernoj centralnoj zgradi Novosadskog univerziteta, danas zapošljava 50 istraživača koji se bave uvođenjem naprednih informacionih tehnologija u poljoprivredu, bezbednost hrane, ekologiju, zaštitu životne sredine i šumarstvo. Počeo je 2006. godine kao BioSens centar koji je osnovala grupa istraživača, naučnika entuzijasta na Fakultetu tehničkih nauka - električara i eksperata za telekomunikacije. „Najpre nas je bilo samo troje; to je bila organizaciona jedinica Fakulteta. Smatrali smo da znanje koje imamo treba staviti u funkciju zajednice i, prirodno, pošto smo u Vojvodini, fokus je bio primena naših znanja u poljoprivredi“, kaže profesorka Crnojević-Bengin.

Od tada do danas, kroz projekte EU, BioSens je dobio više od 10 miliona evra bespovratnih investicija. Prerastao je u međunarodno priznati institut i ubedljivo je najuspešniji učesnik iz Srbije, u čak 14 projekata u okviru programa FP7 (Sedmog okvirnog programa za istraživanje i razvoj) i 10 projekata realizovanih u okviru programa Horizont 2020. Njegova predsednica taj put opisuje kroz „tri kvantna skoka“.

Prvi projekat EU – „AgroSens“, istovremeno i prvi sprski projekat u okviru programa FP7, bio je prvi „kvantni skok“. Projekat je bio vredan milion evra, a po trećina sredstava je bila namenjena zapošljavanju, kupovini opreme i umrežavanju, i diseminaciji. Prema rečima profesorka Crnojević-Bengin, izuzetno je važno bilo umrežavanje, pa su kao rezultat prvog projekta i umrežavanja došli svi kasniji EU projekti.

„Dobili smo opremu, naši ljudi su se vratili iz inostranstva da rade sa nama, a domaći stručnjaci su putovali u inostranstvo na usavršavanje i mi smo odjednom shvatili koristi koje donosi evropski pristup istraživanjima i evropski odnos prema nauci, jer istraživanja su i individualni i grupni rad.“ Profesorka Crnojević-Bengin ističe i to da su rad BioSensa podržali Univerzitet i pokrajinske vlasti.

I drugi „kvantni skok“ ostvaren je uz donaciju Evropske unije, takođe kroz program FP7, tačnije kroz projekat „InnoSense“: 2013. godine dobili su tri miliona evra za jačanje Centra. Tim sredstvima otvorene su laboratorije jedinstvene u regionu, pa i u Evropi, koje pokrivaju šest naučnih disciplina: nanotehnologiju, mikroelektroniku, daljinsku detekciju, velike setove podataka, mehatroniku, agrorobotiku. U laboratorijama je tada već radilo 50 ljudi koji u punoj meri ostvaruju osnovnu ideju Centra: primenu informacionih tehnologija u poljoprivredi. BioSens time sinergijski razvija dva sektora sa najviše potencijala u Srbiji: IT i poljoprivredu. Kroz naučna istraživanja usmerena ka preciznoj poljoprivredi, ali

i kroz posebno osmišljen program transfera naučnih rezultata u poljoprivredu, BioSens pruža podršku razvoju održive poljoprivrede u regionu.

Grupa za nano i mikroelektroniku na Institutu radi na senzorima koji bi bili „tako mali i jeftini da mogu da se bacaju“, a koji bi merili i slali podatke o stanju useva i zemljišta.

„Osnovni problem u poljoprivredi je varijabilnost zemljišta i potrebno je kombinovati više tehnologija da bi se ono maksimalno iskoristilo. Kako biste poljoprivrednicima dali informacije šta da urade da bi njihova proizvodnja bila održivija, morate da oporunistički dođete do podataka iz više izvora: satelita, dronova, senzora u zemljištu ili na biljkama. Ovakav sistem, koji trenutno razvijamo u Institutu, pružiće poljoprivrednicima, ali i državi, alat koji će u realnom vremenu davati informacije o stanju useva, predviđati prinos, ali i cenu nekih kultura. Sa druge strane, uvođenjem informacionih tehnologija poljoprivreda postaje interesantna mladima: predviđamo novu generaciju poljoprivrednika sa tabletom u rukama, upoznatu sa informacionim tehnologijama i sposobnu da izdržava sebe i svoje porodice od zemlje“, kaže profesorka Crnojević-Bengin.

BioSens je osnovao prvu evropsku živu laboratoriju za preciznu poljoprivredu, koja u svoj rad uključuje relevantna domaća mala i srednja preduzeća, kompanije, poljoprivrednike, donosiocje odluka i druge korisnike, sa ciljem da se istraživanja na Institutu usmere ka rešavanju konkretnih problema. Tako je kroz projekat Evropske unije „Fractals“ omogućio da 13 srpskih malih i srednjih preduzeća dobije bespovratna sredstva u ukupnom iznosu od 1,7 miliona evra, za razvoj inovativnih proizvoda, koji primenjuju „internet budućnosti“ u poljoprivredi.

Kao rezultat uspešnih evropskih projekata, u aprilu 2015. Centar je prerastao u nezavisno telo – Institut BioSens. U konkurenciji od skoro 200 naučnih institucija iz cele Evrope, Institut BioSens je u najprestižnijem evropskom Teaming pozivu, u okviru programa Horizont 2020, osvojio projekat ANTARES, čiji je cilj da Institut pretvori u evropski centar izuzetnosti. Taj projekat predviđa „treći kvantni skok“ - investiciju od 28 miliona evra za prerastanje Instituta u fokalnu tačku istraživanja u čitavom regionu i jednu od vodećih evropskih naučnih institucija koja će doprineti ubrzanom privrednom rastu zemlje. Predviđeno je osnivanje ukupno devet

takvih centara, a BioSens je jedina institucija izabrana izvan Evropske unije.

„Uspeh projekta ANTARES je bio jasan signal državi da Centar osnuje kao Institut i pojača fokus na multidisciplinarnim istraživanjima. Mi smo prošli prvu fazu i dobili 500.000 evra za razvoj detaljnog biznis plana za naredni period. Udružili smo se sa holandskim DLO, vodećim evropskim institutom za primenjena istraživanja usmerena na tržišne potrebe u prehrambeno-poljoprivrednom sektoru, koji će se postarati da znanje i iskustvo najviših evropskih standarda budu preneti u Srbiju.“

BioSens sada čeka rezultate druge faze, odnosno rezultate konkursa na kome Evropska komisija odlučuje da li će postati evropski centar izuzetnosti. Budući da Komisija insistira na saradnji sa nacionalnim institucijama, Vlada Republike Srbije je obezbedila investicije u iznosu od 14 miliona evra, za istraživačku infrastrukturu novog evropskog centra izuzetnosti.

„Iz sredstava koje daje Evropa trebalo bi da se zaposli još 100 istraživača. ANTARES je pametna investicija jer će pomoći Srbiji da kroz istraživanje i inovacije premosti razlike u odnosu na Evropu, dok će u isto vreme doprineti proizvodnji bezbedne i ispravne hrane za buduće generacije Evropljana. Veoma smo optimistični u pogledu ovog projekta“, kaže direktorka Instituta. Odluka, koja će možda biti novi kvantni skok za BioSens, ali ovoga puta i za Srbiju, očekuje se krajem 2016. godine. ■

REZULTATI

- Uspostavljen je i opremljen Institut BioSens u Novom Sadu
- Zaposleno je 50 istraživača
- Istraživanja i inovacije u oblasti informacionih tehnologija usmerene su na poljoprivredu i biosisteme

OVDE SMO ZAJEDNO – SVEOBUHVAATNA PODRŠKA ROMSKIM GRAĐANIMA

NAZIV PROJEKTA:

**Ovde smo zajedno
– Evropska podrška
za inkluziju
Roma**

SEKTOR:

Socijalna inkluzija

VREDNOST PROJEKTA:

4.800.000 evra

INSTRUMENT:

IPA 2012

KORISNIK:

Republika Srbija

TRAJANJE:

**Jun 2013 –
jun 2015.**

Obuka pedagoških asistenata. Fotografija: OEBS/Milan Obradović

Dok nisam imala ličnu kartu, kao da me nije bilo, nisam postojala na svetu.“ Valjbona Šaćiri je romske nacionalnosti; bile su joj potrebne tri godine i šest različitih procedura da dobije lični identifikacioni dokument. U novembru 2015. u Beogradu, na konferenciji posvećenoj naporima za poboljšanje životnih uslova za romsku zajednicu, Valjbona je ispričala da joj je život sada, nakon što je dobila ličnu kartu i zdravstvenu knjižicu, mnogo lakši. Rekla je da su i njena deca registrovana i da sada bez problema mogu da idu kod doktora i u školu. Valjbona je među 500 romskih građana i građanki koji su u okviru projekta „Ovde smo zajedno – evropska podrška za inkluziju Roma“ dobili pravnu pomoć i lične dokumente, u saradnji sa nevladinom organizacijom „Praksis“ koja je bila partner na projektu.

Uprkos brojnim pokušajima da se poboljša status Roma, njihova zajednica je i dalje jedna od najugroženijih u zemlji, što se manifestuje u njihovom izraženom siromaštvu i otežanom pristupu pravima i uslugama. Projekat „Ovde smo zajedno – evropska podrška za inkluziju Roma“ nastao je sa ciljem da se kombinuju resursi koji postoje na terenu, koordiniraju relevantne službe i institucije, i

omogući efikasan rad u nekoliko oblasti ključnih za položaj Roma. Projekat se sprovodi od juna 2013. godine (nakon dve godine, koliko je prvobitno bilo predviđeno trajanje, projekat je produžen). Finansira ga Evropska unija, a sprovodi Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) u saradnji sa Kancelarijom Vlade Srbije za ljudska i manjinska prava, nadležnim ministarstvima, Kancelarijom Vlade Srbije za evropske integracije, Timom za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, nevladinom organizacijom „Praksis“ i Fondom za obrazovanje Roma.

Od samog početka, projekat je podržao sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma u Srbiji i to u sledećim oblastima: pristup osnovnim pravima, građansko učešće, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, adekvatno stanovanje i kreiranje novih radnih mesta. Kako bi se na sveobuhvatan način ojačala inkluzija, u okviru projekta je podržano osnivanje mobilnih timova za inkluziju Roma, kao radnih tela lokalnih samouprava. Glavna aktivnost mobilnih timova jeste obilazak romskih naselja i pružanje pomoći porodicama i pojedincima. Mobilni timovi zvanično su osnovani u martu 2014. godine i deluju u 20 pilot opština i gradova, među kojima

Dodela vozila opštinama, za potrebe mobilnih timova za inkluziju Roma.
Fotografija: Milan Obradović/OEBS

su: Bela Palanka, Bojnik, Bujanovac, Koceljeva, Knjaževac, Kovin, Kragujevac, Kruševac, Leskovac, Novi Sad, Odžaci, Palilula, Pančevo, Prokuplje, Smederevo, Sombor, Valjevo, Vranje, Žitorađa i Zvezdara. Svaki mobilni tim ima pet članova: opštinskog koordinatora za romska pitanja, pedagoškog asistenta, romskog medijatora za zdravstvo, stručnjaka centra za socijalni rad i službe za zapošljavanje.

Mobilni timovi pomažu pripadnicima romske zajednice da iskoriste svoja prava kao što su pravo na dobijanje dokumenata, zdravstvenu zaštitu, pomoć u obrazovanju i pomoć u potrazi za poslom. Da bi timovi lakše obavljali svoje zadatke, opštine i gradovi uključeni u projekat su u septembru 2014. dobili 20 terenskih vozila.

Slavko Jovanović, opštinski koordinator za romska pitanja u beogradskoj opštini Zvezdara kaže da su „mobilni timovi tu da pomognu Romima da se uključe u život lokalne zajednice, da ih podrže kada je reč o zdravstvenim problemima, socijalnim poteškoćama...“. Na zadovoljstvo članova mobilnih timova, korisnici – građani romske nacionalnosti, navode koje su sve pozitivne promene doživeli. Siniša Konstantin iz sela Bavanište kod Kovina kaže da je zadovoljan saradnjom sa mobilnim timom jer su uz njihovu pomoć u naselju konačno dobili struju, pakete socijalne pomoći i hranu.

Na toj listi je svakako i obrazovanje: „Jedan od najvažnijih rezultata našeg rada jeste uspostavljanje mehanizma za praćenje redovnog prisustva romske dece na nastavi“, kaže Đulijeta Sulić, koordinatorka mobilnog tima za inkluziju

Roma u Smederevu. Njena koleginica Milena Jovanović, članica mobilnog tima u Kovinu, kaže da u opis njenog posla spada i „omogućavanje članovima romske zajednice da dobiju zdravstveni karton, kao i zdravstveni pregled dece pre nego što krenu u osnovnu školu“.

Zahvaljujući radu mobilnih timova, 1.300 romske dece upisano je u predškolske ustanove. Kao podrška obrazovanju, 1.000 srednjoškolaca romske nacionalnosti dobilo je stipendije za školsku 2014/2015. i 2015/2016. godinu. Prema rečima dobitnice stipendije, Željke Fan iz Žablja, srednjoškolci žele da studiraju i završe fakultet i zbog toga su stipendije jako važne i njima i njihovim roditeljima.

Još jedna važna komponenta projekta „Ovde smo zajedno“ bilo je mapiranje neformalnih romskih naselja i razvoj 13 urbanističkih planova u 11 od 20 pilot opština/gradova. Ukupno su mapirana 583 podstandardna naselja i napravljene su liste prioriternih infrastrukturnih projekata.

Kako bi se podstaklo zapošljavanje Roma, podršku su dobile 31 romska organizacija civilnog društva i četiri mreže koje su bile uključene u obuku i mentorsku podršku. Takođe, izabrano je 18 preduzeća sa potencijalom da zaposle Rome i ona su dobila pomoć u vidu obuke i opreme, nakon čega su zaposlila 65 građana romske nacionalnosti.

Vidljivi rezultati i važnost teme omogućili su da se projekat nastavi i da beleži nove rezultate, kao što je stvaranje baze podataka za praćenje mera za inkluziju Roma, koja će omogućiti bolje kreiranje politika na nacionalnom i lokalnom nivou. ■

REZULTATI

- Započeto je 969 sudskih i administrativnih procedura da Romi dobiju lične karte, pravnu pomoć, zdravstvenu i socijalnu zaštitu; do sada je rešeno 469 zahteva
- 20 mobilnih timova za inkluziju Roma je obučeno i opremljeno za rad na terenu
- 1.300 romske dece je upisano u predškolske ustanove
- 31 organizacija civilnog društva i četiri mreže koje se bave inkluzijom Roma učestvovala su u prvom programu obuke i mentorstva za učešće u javnim politikama
- 1.000 stipendija za romske srednjoškolce je podeljeno u školskim godinama 2014/2015. i 2015/2016.
- 191 pedagoški asistent je prošao obuku i dobio licencu za rad
- Nakon analize u 20 pilot opština i gradova, sačinjena je lista prioriternih infrastrukturnih projekata
- Mapirana su 583 podstandardna romska naselja
- 18 izabranih preduzeća dobilo je podršku u opremi, obuci i mentorstvu, što je rezultiralo zapošljavanjem 65 građana romske nacionalnosti

POMOĆ EVROPSKE UNIJE IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA: SRBIJA JE BEZBEDNO MESTO

NAZIV PROJEKTA:

**Pomoć Evropske
unije izbeglicama i
migrantima**

SEKTOR:

Socijalna politika

VREDNOST PROJEKTA:

7.000.000 evra

INSTRUMENT:

**Posebna mera
Evropske
komisije**

KORISNICI:

**Komesarijat za
izbeglice i migracije;
Ministarstvo rada,
zapošljavanja i
socijalne politike;
Ministarstvo
unutrašnjih
poslova**

TRAJANJE:

**Novembar 2015 –
novembar 2016.**

Devetnaestogodišnji Ibrahim Ishan došao je u Srbiju iz Akre, glavnog grada Gane, pre godinu dana. On je iz Gane najpre otišao u Niger, a potom u Libiju, Liban, Tursku i Bugarsku, da bi konačno stigao u Srbiju, gde je odlučio da ostane. Kaže da za sve to vreme nije morao da plaća krijumčarima ljudi. Živi skromno, u Centru za azil u Krnjači; u januaru 2016. godine zaposlio se u Komesarijatu za izbeglice i migracije (KIRS). Kaže da je u Srbiji sve dobro, da voli svoj posao i rad sa ljudima koji dolaze iz raznih zemalja i kultura, koji razmišljaju na različite načine. To što im pomaže čini ga srećnim, kaže Ibrahim. On se trudi da nauči srpski, a podneo je zahtev za azil. Čvrsto veruje da je Srbija zemlja za njega, jer se ovde oseća prijatno od kada je došao. Zavidljen je velikodušnim i srdačnim ljudima sa kojima je u kontaktu i pozdravlja način na koji ovde tretiraju izbeglice i sve druge. Ali, postoji još jedan razlog: Ibrahim ne želi da napusti svoj fudbalski tim, Fudbalski klub mladih „Beograd“ za koji igra i koji mu je doneo veoma poznat nadimak – Maradona.

Za godinu dana (jul 2015 – jul 2016), oko 600.000 izbeglica i migranata iz azijskih i afričkih zemalja

prošlo je kroz Srbiju. Ibrahim pripada manjini među njima koja je zatražila azil, ali nije jedini koji hvali tretman izbeglica i migranata u Srbiji. Od početka izbegličke krize, Evropska unija je uključena u napore srpskih vlasti i civilnog društva da pomognu izbeglicama i migrantima koji su ušli u zemlju.

Kako bi pomogla Srbiji da se suoči sa nezabeleženim prilivom izbeglica, EU je odvojila sedam miliona evra pomoći, koja dolazi iz posebne mere koju je 7. oktobra 2015. usvojila Evropska komisija. Sredstva se koriste za podršku nacionalnim i lokalnim vlastima i drugim institucijama i jačanje njihovih operativnih mogućnosti i kapaciteta za koordinaciju pomoći. Dodatno, EU sredstva biće iskorišćena da se povećaju prihvatni kapaciteti obnovom postojećih zgrada u kojima su prihvatni ili kolektivni centri, ili izgradnjom novih izbegličkih centara u Srbiji.

Kroz projekat „Pomoć Evropske unije izbeglicama i migrantima“, EU će donirati opremu i omogućiti nabavke za Ministarstvo unutrašnjih poslova i KIRS, kako bi oni omogućili pružanje pomoći i svih

Ibrahim Ishan u Centru za azil u Krnjači. Fotografija: Jovan Živanović/ASB

Tri kilometra duga kolona izbeglica, među kojima je i Anisa Mahmud Samid (granica između Srbije i BJR Makedonije). Fotografija: DRC (Danski savet za izbeglice)

osnovnih usluga migrantima – smeštaja, hrane, garderobe, higijene, medicinskih usluga u tranzitnim i prihvatnim centrima.

Projekat se sprovodi u sedam opština: Beograd, Bosilegrad, Dimitrovgrad, Pirot, Preševo, Subotica i Šid, u saradnji sa KIRS-om i ministarstvima unutrašnjih poslova i za rad i socijalnu politiku, kao i organizacijama HELP, ASB i Danski savet za izbeglice. Šest meseci nakon početka, vidljivi su rezultati projekta: renovirani su Centar za azil u Krnjači, kao i tri zgrade u okviru tranzitno-prihvatnog centra u Bosilegradu. U toku je procedura za rekonstrukciju centara za azil u Pirotu, Dimitrovgradu i Banji Koviljači. Smeštajni kapaciteti Prihvatnog centra u Preševu prošireni su obezbeđivanjem 300 dodatnih ležajeva. Nadležni iz KIRS-a i MUP-a tom donacijom dobili su neophodnu podršku za prevazilaženje migrantske krize i spremili su se za nove izazove na graničnim prelazima sa BJR Makedonijom. Prema rečima Slobodana Savovića, zamenika upravnika prihvatnog centra u Preševu, broj migranata se povećao poslednjih dana jula, pa su samo u toku jednog dana tu boravile 152 osobe.

„Situacija je bolja nego prošle godine, kada smo imali i po 8.000 ljudi dnevno u centru. Zahvaljujući donaciji Delegacije Evropske unije, u Preševu smo sada spremni za smeštanje i do 1.100 migranata. Naravno, ljudski se nadamo da kapaciteti nikada neće biti popunjeni do kraja”, istakao je Savović.

Ukupno je nabavljeno 348 kreveta na sprat za smeštaj izbeglica i migranata koji se distribuiraju prihvatnim centrima i centrima za azil. Na dnevnoj bazi se distribuiraju obroci, medicinska i socijalna pomoć. Kako bi se bolje ispunili ciljevi, 250 ljudi iz lokalnih zajednica zaposleno je u centrima širom Srbije. To što oni rade i kako pomažu ostaje zabeleženo u ljudskim pričama migranata i izbeglica, kao što je Anisina priča.

Anisa Mahmud Samid (41) pobegla je iz ratom zahvaćene Sirije sa dve kćerke. O tome što je potom preživela jedva govori; kaže samo da je to nešto što želi da zaboravi i da je put od Sirije do Makedonije iscrpeo porodična sredstva, pa su u Srbiju stigle bez novca i gladne. Po dolasku, Anisa i njene kćerke su registrovane i privremeno smeštene u Prihvatni centar u Preševu koji vodi KIRS, gde su mogle da se odmore, dobiju hranu i toplu odeću od osoblja Komesarijata angažovanog kroz projekat Evropske unije. Takođe, imale su podršku u specijalnom prostoru opremljenom za decu, kojim rukovodi Danski savet za izbeglice u saradnji sa Unicefom. Krajnja željena destinacija Anise je Nemačka; pre nego što je napustila centar u Preševu, ona je, kao i mnogi drugi, izrazila zahvalnost ljudima iz Srbije zbog pokazanog razumevanja i saosećanja sa izbegličkim patnjama. ■

REZULTATI

- Centar za azil u Krnjači je renoviran, kao i tri zgrade u okviru Prihvatno-tranzitnog centra u Bosilegradu
- Pokrenute su procedure za započinjanje obnove centara u Pirotu, Dimitrovgradu i Banji Koviljači
- Nabavljeno je 348 kreveta na sprat za smeštaj izbeglica i migranata
- Obezbeđeni su obroci, a medicinska i socijalna pomoć svakodnevno se pružaju migrantima i izbeglicama smeštenim u prihvatnim centrima

Dečji kutak u Prihvatnom centru u Preševu. Fotografija: DRC

MANJE SLUČAJEVA BESNILA KOD DIVLJIH ŽIVOTINJA

NAZIV PROJEKTA:

**Podrška
kontroli i
iskorenjivanju
klasične svinjske
kuge i besnila u
Srbiji**

SEKTOR:

Poljoprivreda

VREDNOST PROJEKTA:

20.000.000 evra

INSTRUMENT:

IPA

KORISNIK:

**Uprava za
veterinu
Ministarstva
poljoprivrede i
zaštite životne
sredine**

TRAJANJE:

2008 - nadalje

Besnilo i dalje predstavlja opasnost po zdravlje širom regiona Zapadnog Balkana. U periodu od 2000. do 2010. godine, u Srbiji je godišnje, u proseku, zabeleženo 200 slučajeva besnila kod životinja, uglavnom kod lisica, ali i kod drugih vrsta životinja, uključujući domaće životinje poput mačaka i pasa. Cilj višegodišnjeg projekta koji je pokrenuo Generalni direktorat Evropske komisije za pitanja zdravlja i potrošača, jeste iskorenjivanje besnila kod divljih životinja u svim zemljama Zapadnog Balkana. Na taj način uklonio bi se rizik koji ova opaka bolest predstavlja po ljudsko zdravlje.

Dugoročni cilj jeste iskorenjivanje bolesti životinja, što će unaprediti zdravlje građana, i imati pozitivan uticaj na ekonomiju zbog povećanog izvoza živih životinja i poljoprivrednih proizvoda.

Program je u Srbiji započet 2011. godine i vrlo brzo je doneo rezultate: 2014. su zabeležena samo tri, a 2015. samo dva slučaja besnila kod divljih životinja. Program je paralelno sproveden u drugim zemljama regiona, budući da besnilo kao zarazna bolest ne poznaje granice.

Predviđeno je da program traje najmanje pet godina, kako bi svaka lisica u zemlji bila oralno vakcinisana protiv besnila. Da bi se postigao ovaj cilj, Ministarstvo poljoprivrede saraduje sa donatorima iz Evrope i veterinarskim institutima u Kraljevu, Novom Sadu i Beogradu. Vakcinacija se vrši izbacivanjem mamaca koji su primamljivi sisarima, u ovom slučaju liscama. Većina mamaca se izbacuje iz malih aviona. Izbacivanje mamaca sa vakcinama vazдушnim putem pokriva čitavu teritoriju Srbije, sa izuzetkom naseljenih mesta, reka i jezera. Kampanje se obavljaju dva puta godišnje, u proleće i jesen. Do sada je sprovedeno 12 nacionalnih kampanja vazdušnog izbacivanja mamaca sa vakcinama, od kojih je poslednja bila u junu 2016. godine.

Fotografije: Projektna arhiva

Evropska unija je finansirala i nabavljanje naučne opreme, sistema za nadzor bolesti, kao i desetak specijalizovanih vozila za prevoz vakcina. Korisnik projekta je Uprava za veterinu Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, dok teritorija pokrivena projektom obuhvata čitavu Srbiju. Vrednost programa usmerenog na iskorenjivanje bolesti kod životinja, uključujući besnilo, koji EU finansira od 2008. godine, dostigla je 20 miliona evra.

Zahvaljujući donacijama EU, opremljeni su centri za ispitivanje veoma opasnih zaraznih bolesti životinja pri veterinarskim institutima u Kraljevu, Beogradu, Novom Sadu i Nišu.

Uloga centara je da brzo reaguju u slučaju pojave zaraznih bolesti na teritoriji Srbije.

„Zahvaljujući ovoj donaciji, osnovali smo laboratoriju za ispitivanje besnila, sa savremenom opremom, a obezbeđena je i obuka zaposlenih. Ova oprema je važna jer unapređuje kvalitet rada Instituta, ali i rada na iskorenjivanju besnila. Zahvaljujući programu kontinuirane obuke, nivo spremnosti je veoma podignut, te nam omogućuje da reagujemo za najviše šest sati od prijema naloga“, rekao je

direktor Veterinarskog specijalističkog instituta „Kraljevo“ Zoran Debeljak.

Prema rečima dr Slobodana Stanojevića, tehničkog direktora Naučnog instituta za veterinarstvo Republike Srbije u Beogradu, Institut je kroz program Evropske unije dobio značajnu opremu i zalihe materijala. „Opremanje Instituta je značajno iz nekoliko razloga. To je nacionalna referentna laboratorija i dodatnom opremom su značajno unapređeni dijagnostički kapaciteti, a povećan je i nivo bezbednosti. Dijagnostičke procedure sada mogu biti primenjene brže i efikasnije, postižemo veću tačnost rezultata ispitivanja, uveli smo novitete u istraživanje, dok se tok istraživanja, kao i beleženje rezultata, odvija sa većom lakoćom“, zaključuje dr Stanojević.

Kao rezultat, predstavnici Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine navode da je besnilo uspešno stavljeno pod kontrolu i da je Srbija na putu da tu bolest u potpunosti iskoreni.

Otvarajući nacionalnu konferenciju pod nazivom „Srbija na korak do iskorenjivanja besnila“ u septembru 2015. godine, državni sekretar Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Danilo Golubović istakao je da država već dve godine beleži rekordno nizak broj slučajeva besnila kod divljih životinja, upravo zahvaljujući preventivnim merama koje su uvedene uz podršku Evropske unije.

Srbija će zvanično biti uvrštena na listu zemalja koje su iskorenile besnilo dve godine nakon poslednjeg zabeleženog slučaja; ovakav status će označiti znatan pomak u unapređenju javnog zdravlja. ■

REZULTATI

- Značajno je smanjen broj slučajeva besnila kod divljih životinja
- Referentne laboratorije opremljene su savremenom opremom
- Organizovan je program kontinuirane obuke veterinarara
- Bezbednija okolina za životinje vodi do boljih uslova za poljoprivredu

ELEKTROENERGETSKA MREŽA DOBILA JE SOPSTVENI JUŽNI TOK

NAZIV PROJEKTA:
**Izgradnja
trafostanice u
Vranju 400/110
kV Vranje-4 i
Leskovac-2**

SEKTOR:
Energetika

VREDNOST PROJEKTA:
**20.500.000 evra
(doprinos Evropske
unije – 15.500.000
evra)**

INSTRUMENT:
IPA 2010

KORISNIK:
**Elektromreža
Srbije**

TRAJANJE:
**Decembar 2012 –
decembar 2014.**

U vranjskoj oblasti, snabdevanje električnom energijom je istovremeno nedovoljno i nepouzdana, budući da mrežu čine dva veoma duga i dotrajala nadzemna voda, jačine 110 kV. Porast broja stanovnika u regionu jugoistočne Srbije bio je praćen većom potražnjom za električnom energijom na lokalnom nivou. Potrebe za električnom energijom inače zadovoljavaju lokalni distribicioni objekti (x/0,4 kV). Adekvatno snabdevanje električnom energijom je apsolutno neophodno za proširenje rada lokalnih preduzeća i dalje unapređenje investicija u privredu. Osim toga, po završetku izgradnje Koridora 10 (Salzburg – Ljubljana – Zagreb – Beograd – Niš – Skoplje – Solun, a naročito nakon povezivanja sa krakom „C“ od Niša do Sofije), očekuje se dodatno povećanje potražnje za električnom energijom.

Evropska unija je zbog svega navedenog finansijski podržala projekat izgradnje trafostanice u Vranju. „Izgradnja trafostanice 400/110 kV Vranje-4 i Leskovac-2“ je jedan u nizu projekata kojima je EU podržala sektor energetike u Srbiji i jedan je od najvećih projekata sprovedenih na jugu zemlje.

Vrednost projekta je 20,5 miliona evra i on obuhvata izgradnju trafostanice Vranje-4 sa pripadajućim električnim vodovima i proširenje postojeće trafostanice Leskovac-2. EU je izdvojila 15 miliona evra iz programa IPA 2010 za nabavku transformatora i opreme za ugradnju u postojeću trafostanicu Leskovac-2 jačine 400/220/110 kV. Javno preduzeće Elektromreže Srbije (EMS) iz svojih fondova je u projekat uložilo 5,5 miliona evra.

Prvu fazu, koja podrazumeva nacrt projekta, izgradnju i isporuku opreme, finansirala je EU u vidu donacije Republici Srbiji, sa EMS-om kao krajnjim korisnikom.

Drugu fazu, ugradnju opreme i izgradnju priključka na visokonaponsku mrežu, finansirala je EMS.

Projekat je završen za samo dve godine (od decembra 2012. do decembra 2014), i, nakon pribavljanja tehničkih dozvola, trafostanica u blizini sela Donja Trebešinja je puštena u rad. Svečano puštanje u rad trafostanice početkom februara 2015. predstavljalo je veliki događaj za Leskovac, ali i za Evropsku uniju i EMS.

„Elektromreža Srbije je uspela da na vreme završi ovaj kapitalni projekat čija izgradnja, puštanje u pogon i priključivanje na interkonektivni dalekovod TS Niš 2 - 2 TS Leskovac – granica sa BJR Makedonijom omogućuje dugoročno rešenje sigurnog i efikasnog snabdevanja električnom energijom. Osim toga, trafostanica EMS-a Vranje-4 postavlja temelj za brži ekonomski razvoj ovog dela Srbije, čime građani dobijaju šansu za bolji kvalitet života i zapošljavanje“, rekao je na svečanosti direktor EMS-a Nikola Petrović.

Osim pouzdanog snabdevanja električnom energijom u jugoistočnoj Srbiji, izgradnja nove trafostanice u Vranju i priključivanje na mrežu naponske snage 400 i 110 kV doprinosi smanjenju gubitka električne energije u ovom delu zemlje. Istovremeno, elektroenergetska mreža u Vranju i okolini dobija kvalitetni i sigurni transformator najviše naponske snage.

Poput drugih projekata koje EU finansira i sprovodi u Srbiji, izgradnju trafostanice u Vranju treba posmatrati u širem kontekstu podrške koju Evropska unija kontinuirano pruža elektroenergetskom sektoru Srbije.

Evropska unija je od 2001. godine kroz niz projekata podrške energetskom sektoru donirala oko 555 miliona evra, prevashodno usmerenih na hitne popravke i radove, termoelektrane, rudnike,

popravke i modernizaciju prenosnih mreža. „Srbija ima potencijal da bude veliki akter na regionalnom tržištu električne energije, a EU kroz ovakve projekte pomaže Srbiji da ostvari taj cilj“, rekao je prilikom puštanja trafostanice u rad šef Delegacije Evropske unije u Srbiji ambasador Majkl Davenport.

Trafostanica u Vranju je priključena na visokonaponski dalekovod Niš – Leskovac – BJR Makedonija, čiju je izgradnju takođe finansirala EU sa 28,5 miliona evra. Pored toga, stanica je izgrađena u skladu sa najvišim tehničkim i tehnološkim standardima i ispunjava najstrože urbanističke i ekološke uslove.

Projekat „Izgradnja trafostanice 400/110 kV Vranje-4 i Leskovac-2“ je deo razvojne mreže električne energije na jugu Srbije. Projekat će obezbediti kvalitetno i pouzdano snabdevanje električnom energijom u regionu, što će olakšati investicije i druge ekonomske aktivnosti duž Koridora 10, kao i ekonomski razvoj juga Srbije.

Zahvaljujući investicijama EU biće postignuti optimalni kapacitet i efikasnost četiri hidroelektrane u Vrljoj (koje su deo vlasinskog sistema). Njihov geografski položaj i pozicija u elektroenergetskoj mreži nalazi se na polovini puta između Leskovca i Vranja, tako da oba objekta imaju podjednako povoljan uticaj na proizvodni režim hidroelektrane Vrla. ■

REZULTATI

- Projekat doprinosi energetske sigurnosti na jugu Srbije
- Stabilnije je snabdevanje električnom energijom u Vranju
- Proširen je kapacitet elektroenergetske infrastrukture u Leskovcu

41

Fotografija preuzeta sa: www.ems.rs

INFO CENTRI EVROPSKE UNIJE U SRBIJI

Informacioni centar Evropske unije (EU info centar) u Beogradu, kao i EU info kutak Novi Sad i EU info kutak Niš pružaju sve relevantne informacije o Evropskoj uniji, njenoj istoriji, institucijama i načinu funkcionisanja, kao i o odnosima Evropske unije i Srbije. Njihova glavna uloga jeste da unaprede opšti nivo znanja o aktivnostima Evropske unije u Srbiji, da pruži informacije o pomoći koju EU pruža, kao i o procesu evropskih integracija. Građani se mogu informisati, između ostalog, i o programima EU za mlade, obrazovnim programima, kao i programima podrške istraživanjima i inovacijama. EU info centar u Beogradu i dva EU info-kutka su mesta gde građani mogu da dobiju informacije o Evropskoj uniji, kao i da učestvuju u raznovrsnim događajima u oblasti kulture i obrazovanja. Informacije se pružaju na licu mesta, telefonom i/ili putem elektronske pošte. ■

EU INFO KUTAK NOVI SAD

eu info kutak Novi Sad
Informacioni kutak Evropske unije (EU info kutak) u Novom Sadu je mesto na kojem građani mogu da dobiju tačne i relevantne informacije o Evropskoj uniji, njenim institucijama, programima i fondovima, kao i o mogućnostima koje Srbija i njeni građani imaju u toku procesa pridruživanja. Osnovan je u septembru 2014. godine i nalazi se u strogom centru grada. EU info kutak jeste i biće mesto okupljanja tokom svih kampanja i obeležavanja važnih datuma koje organizuje Evropska unija, kao što je proslavljanje Evropskog dana jezika, Dana Evrope i drugih. Cilj EU info kutka jeste upoznavanje i povezivanje svih zainteresovanih sa procesom evropskih integracija, kao i promovisanje različitosti i interkulturalne saradnje u Pokrajini, domu više od 25 nacionalnih manjina. ■

EU INFO KUTAK NIŠ

eu info kutak Niš
EU info kutak Niš predstavlja mesto u kojem stanovnici najvećeg grada u jugoistočnoj Srbiji, kao i ostalih gradova iz regiona, mogu da dobiju informacije u vezi sa Evropskom unijom. EU info kutak Niš je na usluzi građanima od septembra 2014. godine, kojima se već predstavio kroz niz akcija. Nišlije su imale priliku da u velikom broju podrže ili učestvuju u akciji Dan bez automobila, u okviru Evropske nedelje mobilnosti, što je samo jedna od kampanja koje je za građane tog dela Srbije organizovao EU info kutak Niš. To je mesto susreta i tokom drugih kampanja kojima se obeležavaju važni evropski, ali i međunarodni datumi. EU info kutak u Nišu pomoći će u umrežavanju organizacija civilnog društva koje se bave Evropskom unijom, omladinskih organizacija, kao i ostalih aktera iz tog i okolnih gradova koji su uključeni u proces evropskih integracija. ■

Za više informacija:

Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji

Delegacija Evropske unije
u Republici Srbiji

Avenija 19a, Vladimira
Popovića 40/V,
11070 Novi Beograd, Srbija
Tel: 011 30 83 200
Fax: 011 30 83 201
E-mail: delegation-serbia@eeas.europa.eu
Website: www.europa.rs
[@DavenportEUSrb](#)

EU Info Centar Beograd

Kralja Milana 7, 11000
Beograd, Srbija
Tel: 011 40 45 400
E-mail: info@euinfo.rs
Website: www.euinfo.rs
[f](#) EU info centar
[t](#) @EUICBG
[i](#) EUICBG

EU info kutak Novi Sad

info kutak Novi Sad

Mihajla Pupina 17,
21000 Novi Sad,
Srbija
Tel: 021 45 16 25
E-mail: officens@euinfo.rs
Website: www.euinfo.rs
[f](#) euipnovisad
[t](#) @EUinfoNS

EU info kutak Niš

info kutak Niš

Vožda Karađorđa 5, 18000 Niš,
Srbija
Tel: 066 83 86 821
E-mail: officenis@euinfo.rs
Website: www.euinfo.rs
[f](#) euipnis
[t](#) @EUinfoNis

EU u knjigama:

DIGITALNA NARODNA BIBLIOTEKA SRBIJE

Kolekcija Narodne biblioteke Srbije sadrži publikacije koje su izdale Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji, Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije i partnerske organizacije, a koje pružaju informacije o različitim aspektima evropskih integracija, nastanku i razvoju EU, kao i odnosima Srbije i EU: www.digitalna.nb.rs/sf/NBS/knjigeoEU

EU INFO CENTAR

Od maja 2011, Informacioni centar EU, smešten u Domu omladine Beograda, mesto je na kome građani mogu da dobiju informacije o EU, te da učestvuju u različitim događajima u oblasti kulture i obrazovanja. Misija centra je da poboljša opštu informisanost o procesu pristupanja EU, da približi Evropsku uniju građanima Srbije, te da odgovori na sva njihova pitanja koja se tiču EU, njenog funkcionisanja i istorije. ■

EU info centar

Kralja Milana 7, 11000 Beograd,

Tel: 011 40 45 400

E-mail: info@euinfo.rs

Website: www.euinfo.rs

 EU info centar

 @EUICBG

 EUICBG

Radno vreme

Ponedeljak – petak: 10:00–19:00

Subota: 10:00–15:00

EU INFO CENTAR OSTVARUJE SVOJU MISIJU TAKO ŠTO:

- organizuje debate o evropskim vrednostima, politikama i funkcionisanju institucija EU (simulacija rada Evropskog parlamenta)
- razvija partnerstvo sa organizacijama i institucijama aktivnim u procesu pridruživanja Srbije Evropskoj uniji
- približava građanima Srbije perspektive koje se otvaraju pristupanjem EU

45

PITAJTE NAS

U EU info centru možete naći odgovore na sva vaša pitanja u vezi sa Evropskom unijom: od njene istorije do poslednjih izmena zakona EU. Osim toga, tu smo da vam pomognemo pri pronalaženju informacija o projektima i programima koje finansira EU. Pitanja nam možete postaviti u prostorijama Centra ili elektronskom poštom na info@euinfo.rs. Informacije koje ćete dobiti su prilagođene perspektivi Srbije i potrebama građana jer EU info centar nastoji da se približi građanima i onome što ih zaista zanima.

POSETITE NAS

Centar je otvoren za grupne posete; Centar organizuje seminare, radionice, debate i druge događaje o pitanjima evropskih integracija, kao i kulturne događaje i umetničke izložbe. Centar je dostupan svim građanima Srbije: sve što treba da uradite jeste da unapred najavite grupnu posetu telefonom ili elektronskom poštom.

BAZA PODATAKA BIBLIOTEKE

Na raspolaganju vam je gotovo 2.000 publikacija i knjiga (na srpskom i engleskom): informativni leci i brošure o EU, njenim politikama, proširenju, odnosima između Srbije i Unije. Raznovrsna ponuda publikacija je dostupna u štampanom izdanju ukoliko posetite Centar, dok su publikacije u elektronskom formatu dostupne za preuzimanje sa sledećih veb-stranica: www.euinfo.rs, www.europa.rs i www.eubookshop.eu.

RASTEMOZ

